

A VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Analýza korupce ve vybraných zemích
Analysis of Corruption in Selected Countries

Student: Bc. Renata Vykopalová
Vedoucí diplomové práce: Ing. Natalie Uhrová, Ph.D.

Ostrava 2011

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně.

V Ostravě, dne 24. srpna 2011

.....
Renata Vykopalová

Touto cestou bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce Ing. Natalii Uhrové, Ph. D. za věnovaný čas a odbornou pomoc při vypracovávání mé diplomové práce.

OBSAH

1. Úvod	1
2. Teoretická koncepce korupce.....	3
2.1. Vymezení korupce	3
2.2 Korupce v ekonomických teoriích.....	4
2.2.1 Teorie veřejné volby	4
2.2.2 Nová institucionální ekonomie	5
2.2.3 Nová komparativní ekonomie.....	7
2.3 Druhy korupce	8
2.3.1 Typologie korupce podle Světové banky	9
2.3.2 Typologie korupce podle Transparency International	9
2.4 Formy korupce.....	10
2.5 Příčiny korupce.....	12
2.6 Důsledky a náklady korupce	13
2.6.1 Ekonomické a neekonomické důsledky korupce	13
2.7 Boj proti korupci.....	15
2.7.1 Protikorupční nástroje v rámci mezinárodních organizací.....	17
2.8 Dílčí shrnutí	18
3. Způsoby měření korupce.....	20
3.1 Specifické indexy vnímání korupce.....	22
3.1.1 Průzkumy v rámci obyvatel a firem	22
3.1.1.2 Globální barometr korupce	23
3.1.2 Složené indexy	25
3.1.2.1 Index vnímání korupce	26
3.2 Souhrnné indexy	28
3.2.1 Průzkumy v rámci obyvatel a firem	28
3.2.1.1 Global Competitiveness Index	28
3.2.2 Expertní hodnocení	29
3.2.2.1 International Country Risk Guide	29
3.2.2.2 Governance Matters	30
3.2.2.3 Index ekonomické svobody	31
3.3 Dílčí shrnutí	32
4. Analýza korupce ve vybraných zemích.....	34
4.1 Komparace zemí pomocí jednotlivých ukazatelů.....	34
4.1.1 Index vnímání korupce	34
4.1.2 Index kontroly korupce	36
4.1.3 Globální barometr korupce.....	38
4.2 Analýza příčin korupce	40
4.2.1 Historické faktory	40
4.2.2 Exogenní faktory.....	42
4.2.3 Endogenní faktory.....	47
4.2.3.1 Velikost veřejného sektoru	47
4.2.3.2 Governance Matters	49
4.2.3.3 The Global Competitiveness Report	55
4.3 Protikorupční opatření.....	62
4.4 Dílčí shrnutí	64
5. Závěr	65
Seznam použité literatury	68
Seznam zkratk	
Seznam příloh	

1. Úvod

Korupce je jedním z hlavních diskutovaných problémů současné hospodářské politiky. Vede totiž k neefektivnosti hospodářské politiky a je považována za jeden z nejvýznamnějších celosvětových problémů. V současnosti se s korupcí můžeme setkat jak ve všech sférách ekonomiky, tak i v osobním životě.

Cílem této práce je analyzovat příčiny korupčních praktik ve vybraných zemích za pomoci jednotlivých indexů, kterými se měří vnímání korupce, a vybraných institucionálních ukazatelů.

V teoretické části je definováno, co vlastně pojem korupce znamená. Dále jsou představeny jednotlivé ekonomické teorie, které se zabývají problematikou korupce. Jedná se zejména o teorii veřejné volby a novou institucionální ekonomii. Také je věnována pozornost typologii korupce, a to jak podle jednotlivých autorů, tak podle mezinárodních organizací. Uvedeny jsou pro přehlednost i jednotlivé formy korupce, aby bylo naznačeno, jakými konkrétními způsoby může ke korupci docházet. Tato kapitola se zabývá i příčinami korupce, aby bylo zřejmé, proč vlastně ke korupci dochází. Korupce má velmi významné negativní důsledky pro ekonomiku. Tyto důsledky jsou dále členěny na ekonomické a neekonomické. Jelikož jsou tyto následky pro společnost skutečně nezanedbatelné, je závěr této kapitoly věnován opatřením, které mají za cíl bojovat s korupcí, a to zejména na mezinárodní úrovni.

Nejjednodušeji lze tyto ukazatele členit na specifické indexy vnímání korupce a souhrnné indikátory. Specifické indexy jsou zaměřeny pouze na problematiku vnímání korupce. Souhrnné indikátory jsou charakteristické mnohem širším pojetím, kde subindex vnímání korupce je jen součástí souhrnných ukazatelů kvality institucionálního prostředí.

V druhé kapitole je vysvětleno, jakým způsobem lze korupci měřit. Existuje řada ukazatelů vnímání korupce, které zkoumají korupci z různých hledisek a za pomoci různých druhů zdrojů. V této kapitole jsou jednotlivé ukazatele členěny na specifické indexy vnímání korupce a souhrnné indikátory. Specifické indexy jsou zaměřeny pouze na problematiku vnímání korupce, zatímco souhrnné indikátory jsou charakteristické svým mnohem širším pojetím, kde vnímání korupce je jen součástí charakteristiky institucionálního prostředí. Za nejpoužívanější ukazatel vnímání korupce lze v současnosti označit Index vnímání korupce.

Ve třetí části jsou analyzovány příčiny korupce ve vybraných zemích, a to dle faktorů, které mohou mít vliv na úroveň korupce v dané zemi. Tyto faktory jsou členěny na historické, exogenní a endogenní faktory. Analýza bude provedena na vzorku deseti zemí. Jedná se o země Visegrádské čtyřky, kam se řadí Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Polsko. Dále o skupinu pobaltských zemí, jež je představována Estonskem, Litvou a Lotyšskem. Také bylo do vzorku vybráno Slovinsko a dvě země jihovýchodní Evropy, a to Bulharsko a Rumunsko. Tyto země byly vybrány zejména proto, že si prošly podobným historickým vývojem v podobě centrálně plánovaného hospodářství, transformací v 90. letech a jsou v současnosti členy Evropské unie. Na konci této kapitoly budou nastíněna možná řešení korupce.

2. Teoretická koncepce korupce

2.1. Vymezení korupce

Před definováním pojmu korupce je nejprve nutno objasnit původ samotného pojmu korupce. Jak uvádí Chmelík (2003), termín „korupce“ je původně latinského původu, přičemž vychází ze slovního základu „rumpere“, což znamená rozlomit, zlomit nebo přetřhnout. Dále také vychází z latinského slova „corruptus“, jež znamená následek určitého nekalého jednání a tento výraz lze přeložit jako zkažený, zvrácený nebo podplacený.

Podle Petrovského (2007) existuje celá řada definic termínu korupce. Pojem korupce však není stále ještě jednotně definován. V odborné literatuře se pak velmi častou používá definice dle amerického autora J. S. Nye, který charakterizuje korupci jako *„...chování, které se odchyluje od „formálních povinností“ veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statusový zisk, a dále jakékoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvýšení soukromého vlivu“* Kratochvíl a Matušíková (2006, str. 17). Zajímavou definici korupce uvádí také Jiráková (2006), která obecně definuje korupci jako *„...jakoukoliv nabídku, slib nebo poskytnutí jakékoliv neoprávněné výhody v něčí prospěch za určitou formu odměny, kdy tato nemusí být pouze finanční, ale může se jednat o dar, protislužbu, poskytnutí informací atd.“* Jiráková (2006, str. 21).

Poměrně jednoduchou a také používanou definici uvádí Světová banka, která definuje korupci jako: *„...zneužití veřejné pravomoci za účelem získání soukromého prospěchu“* Světová banka (2009, str. 4). Podobnou definici uvádí i mezinárodní organizace Transparency International, která definuje korupci jako *„...zneužití svěřených pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního (soukromého) prospěchu. Konkrétněji se jedná o příslib poskytnutí nebo o poskytnutí jakékoli neoprávněné výhody v něčí prospěch za určitou formu odměny“* Transparency International (2010). Organizace spojených národů definuje korupční jednání jako: *„...nabídku, slib nebo získání jakékoliv výhody v něčí prospěch tak, že působí jako pohnutka pro vykonání nebo nevykonání jeho povinností a vyjednávání, požadavek či přijetí jakékoliv takovéto výhody“* OSN (2011, str. 14).

2.2 Korupce v ekonomických teoriích

Problematika korupce je tradičně spojována s existencí státu, politikou, mocí či vládou. V minulosti byla spíše záležitostí práva, politiky, etiky či později také i psychologie a sociologie. Jelikož problém korupčního jednání nebyl vnímán jako ekonomický problém, tak nebyl ani primární zájem ekonomů o interpretaci korupce jakožto ekonomického jevu, viz Volejníková (2007).

Ekonomická nebezpečí státních zásahů do tržní ekonomiky ve svých dílech zaznamenal již Adam Smith. Za nejvíce úplatné pak považoval zejména celníky, jejichž platy a úplatky představují pro obyvatelstvo nové daňové zatížení, viz Smith (2001). Tento autor považuje za klíčové zejména existenci institucí spravedlnosti a hodnot, které by byly součástí mravní infrastruktury trhu. Adam Smith zdůraznil ekonomická a morální nebezpečí vyplývající ze státních regulací a pojal význam morálky jako endogenního faktoru, který je významný pro fungování hospodářství. Avšak neoklasičtí ekonomové, kteří navázali na učení Adama Smitha, pojali etiku, morálku, tradice a zvyky více exogenně a nepřikládali těmto faktorům podstatný vliv na výsledky ekonomických činností.

2.2.1 Teorie veřejné volby

Významný posun v teoretickém pojetí korupce nastal v polovině 20. století, a to s teorií veřejné volby. Jak dále uvádí Kotlánová (2010) za vznikem této teorie stojí především potřeba reagovat na tezi o selhání trhu, které nastalo během velké hospodářské krize ve 30. letech 20. století. Teoretici veřejné volby přijali tezi, že trh selhává a k odstranění následků krize je nutno přijmout státní zásahy do ekonomiky. Někdy bývá označována teorie veřejné volby jako „ekonomická analýza politiky“, neboť endogenizovala politický proces a zahrnuje tak rozhodování politiků a jejich voličů do širokého modelu ekonomického chování.

Jak podotýká zakladatel školy veřejné volby James Buchanan: *„V rámci toho, co považuje za uskutečnitelné, politik vybere tu alternativu nebo možnost, která maximalizuje jeho, a nikoliv voličův užitek. Tato příležitost představuje pro politiky jednu z hlavních motivací. V jistém smyslu se jedná o politický příjem a musí být nahlížen jako součást celkových odměn zastávaného postu“* viz Buchanan (2002, str. 79). Podle tohoto autora lze jen stěží očekávat, že politik bude prosazovat veřejný zájem, pokud nebude v souladu s jeho vlastním zájmem. To se pak může promítnout v přijímání úplatků či zvýšení prestiže či moci.

Aby pak bylo dosaženo těchto individuálních cílů, dochází pak často ke zvyšování počtu státních úřadů či maximalizaci jejich rozpočtů.

Teorie veřejné volby přišla dále s novými poznatky ohledně pohledu na byrokracii, viz Kotlánová (2010). Představitelé veřejné volby (Tullock, Downs, Niskanen) přišli s názorem, že byrokracie nesleduje pouze zájmy svých voličů, ale naopak usiluje o maximalizaci svého užitku. Jedním z autorů, kteří významně přispěli k rozvoji teorie byrokracie, je William Niskanen (1994), jenž rozvinul představu, že výše postavení úředníci, kteří jsou zodpovědní za rozpočet úřadu, pak často disponují podnikatelským duchem. Do užitečností funkce byrokrata pak zahrnul jak pravidelný plat, tak možné vedlejší příjmy, vliv, moc, postavení či snadnost řízení úřadu. Jelikož všechny faktory jsou závislé na rozpočtu úřadu, lze pak velikost rozpočtu považovat za významný prostředek, kterým je maximalizován užitek byrokrata. K tomuto účelu pak úředníci využívají svých informačních služeb a nabídky úřednických služeb, kterými disponují.

Na teorii W. Niskanena navázal Gordon Tullock. Tento autor se zabýval dobýváním renty (rent – seeking), což znamená využívání politického procesu ke svému obohacení na úkor druhých. Možnost tuto rentu dobývat plyne z regulace ekonomiky. Naopak deregulace, demonopolizace a konkurence zamezují dobývání renty. Dobývání renty velmi často probíhá prostřednictvím úplatků. Vyhledávání renty pro ekonomiku představuje nežádoucí jev, neboť kdyby zdroje na dobývání renty byly využity jiným způsobem, mohlo by dojít k vytvoření užitečných statků a služeb, viz Volejníková (2007).

2.2.2 Nová institucionální ekonomie

Přístup nové institucionální ekonomie, který se rozvíjí od poslední třetiny 20. století, se zabývá především hodnocením vlivu institucí nebo institucionálních faktorů na souhrnnou ekonomickou výkonnost vybraných zemí. Tím také dále otevřela prostor pro teoretické a empirické zkoumání růstové výkonnosti zemí, kde jiné ekonomické proudy dříve selhaly. Právě difference v ekonomických institucích jsou považovány za jeden z hlavních důvodů ekonomického růstu u jednotlivých zemí. Nová institucionální ekonomie pojala korupci v širší dimenzi reálných ekonomických struktur a vztahů. Korupční chování lze pak podle tohoto ekonomického proudu vymezit jako odchylku od formálních pravidel. V zemích, kde je korupce zvykově či tradičně zakořeněná, náleží korupce k široké síti neetických a neformálních institucí. Nezanedbatelnou úlohu v tomto prostoru zaujímá analýza ekonomických efektů korupce. Obecně se nová institucionální ekonomie zabývá alternativním

souborem společenských pravidel (institucemi, vlastnickými právy) a ekonomickými organizacemi, které ovlivňují lidské chování či alokaci zdrojů, viz Sojka (2010).

K zajímavým názorům došel představitel institucionální ekonomie D. C. North, jenž ve svých studiích pracuje s ekonomickými a politickými pravidly, dále s institucemi, které bere jako endogenní veličiny. Za jednotící prvek pak považuje transakční náklady. Podle Northa představují instituce soubor formálních a neformálních politických, ekonomických a sociálních pravidel.¹ Klíčovou roli institucí North vidí v zabezpečování vlastnických práv, vytváření prostředí důvěry a podnětů. Instituce by měly být natolik kvalitní, aby byl zajištěn poměrně rovný přístup k ekonomickým zdrojům a měly by vytvářet mechanismy, které by zabránily podvodům proti konkurenčnímu jednání a morálnímu hazardu.

Podle Northa (1995) je dlouhodobým zdrojem změn institucí právě proces učení, jenž vede ke změnám nesprávných modelů chování, dále určuje tempo růstu změn institucí a je závislý na úrovni konkurence mezi organizacemi. Jestliže bude vysoká úroveň monopolizace ekonomiky, nebude dostatečná konkurence mezi organizacemi a tím menší stimulace k učení, čímž budou také strnulejší pravidla jednání mezi účastníky trhu a v důsledku toho více podnětů ke korupčnímu jednání. Naopak, jestliže dojde k odstranění nebo uvolnění institucionálních bariér bránící konkurenci, dojde ke zvýšení úrovně učení a k rychlejší změně institucí a snížení prostoru ke korupci.

Korupci lze pojmout jako endogenní instituci, jež nestojí vně ekonomického systému, ale uvnitř a představuje samostatný systém se svou kulturou a tradicí. Korupční normy, pravidla a vazby vzájemné důvěry jsou pak prvkem korupce a bez nich by korupce v podstatě ani nebyla možná. „...selhání formálních institucí tedy otevírá prostor pro šíření korupčních norem jako institucí neformálních...“ Volejníková (2007, str. 104). Teorie nové institucionální ekonomie vytvořila poměrně dobré metodologické předpoklady, které jsou vhodné pro zkoumání vědeckého bádání korupčních vztahů v ekonomické rovině. Dále nejnovější ekonomické analýzy spojují teorii nové institucionální ekonomie s novou sociální ekonomikou.

---

¹ Podle Northa mohou být instituce členěny na formální, které mají zákonnou podobu (např. politické instituce) nebo dále na neformální, které jsou kulturně nebo zvykově zakořeněny (např. sociálně přenášené informace, jež jsou součástí dané kultury).

Dalším ekonomickým směrem, který se zabývá částečně i korupcí je chicagská škola. Mezi hlavní představitele této školy patří Milton Friedman, jenž ve svých dílech poukazoval na neefektivnost a plýtvání v oblasti hospodaření s veřejnými rozpočty. Friedman ve svém díle s názvem Svoboda volby (1992) uvádí, že úřední osoby vynakládají peníze cizí osoby ve prospěch cizí osoby. Tento fakt vede k plýtvání a neefektivnímu hospodaření s veřejnými rozpočty a také k podnětům ke korupčnímu jednání. Navíc ten, kdo nepůjde cestou korupce, bude vyvíjet snahu, aby se peníze přesunuly k němu prostřednictvím zákonných prostředků. Takovéto osoby budou vyvíjet tlaky na změnu legislativy tak, aby získaly více prospěchu, ať už zvýšením platu či získání osobní výhody. Friedman se přiklání k zavedení hospodářství, jež by bylo založeno na pravidlech, která by zvyšovala transparentnost, a bylo vytvořeno prostředí, které by stimulovalo ekonomický růst.

Dalším ekonomem, který ve svých dílech narazil na problematiku korupce, byl i Gary Stanley Becker. Způsobem dle Beckera, jak snížit korupci, je jednoduše nezvolení nečestných politiků a potrestání podnikatelů, jež mají nelegální vliv na politiky. Politická hnutí, která mají ve svých volebních slibech za cíl snížit korupci, pak na nějaký čas poměry v zemi skutečně zlepší. K nárůstu korupce však může dojít, jestliže vláda získá rozhodující vliv na ekonomické podmínky. Za způsob, jak snížit nežádoucí ovlivňování politického procesu, pak považuje oslabení pouta mezi podniky a politiky. Je zapotřebí zjednodušit, standardizovat a především zrušit zbytečné předpisy, které regulují ekonomickou aktivitu, viz Becker (1994).

2.2.3 Nová komparativní ekonomie

Korupci a institucionálními charakteristikám se věnuje i nová komparativní ekonomie, viz Žák (2005). Korupce je zde pojata jako selhání institucionálního prostředí a tím de facto navazuje na novou institucionální ekonomii. Počátky komparativní ekonomie sahají do období po první světové válce. V 60. letech se tento přístup zaměřil především na srovnání kapitalismu, socialismu a třetí cesty, jež slučuje prvky tržní a centrálně plánované ekonomiky. V osmdesátých letech je však více pozornosti věnováno tzv. „japonskému modelu“ a komparaci USA a Japonska. V devadesátých letech se však pozornost komparativní ekonomie navrácí zpátky ke komunistickým zemím, a to především ke změně režimu v těchto zemích na kapitalismus.

Samotná nová komparativní ekonomie vzniká až na začátku nového milénia. Autoři jako Djankov, Glaeser, LaPorta, Lopez-de-Silanes a Shleifer (2003) definují novou komparativní ekonomii jako srovnání kapitalistických ekonomik s důrazem na institucionální

charakteristiky těchto zemí. Výzkum je zaměřen dále na to, jak instituce ovlivňují ekonomický růst. Tito autoři také definují čtyři základní strategie, a to soukromé uspořádání, soukromé soudní spory, regulovanou ekonomiku a ekonomiku státního vlastnictví, jež mají zásadní vliv na výši nákladů na vládnutí v dané zemi a vyžadují jiné institucionální reformy. Jak dále uvádějí tito autoři, korupce je důsledkem poruchy institucionálního rámce tak i diktatury. Jestliže poskytují jednotlivci úplatky, aby nebyli postiženi za nekalé jednání, pak je korupce důsledkem poruchy institucionálního rámce. Pokud ale přímo úředníci vytvářejí příznivé podmínky pro uplácení jich samotných, korupce se stává cenou za diktátorství.

2.3 Druhy korupce

Existuje mnoho pohledů na členění korupce, a to podle řady hledisek. Jelikož ekonomiku členíme na veřejný a soukromý sektor, může pak korupci dělit dle Kratochvíla a Matušíkové (2006, str. 18) na:

- korupci ve veřejném sektoru,
- korupci v soukromém sektoru.

Lze říci, že první typ korupce, tedy korupce ve veřejném sektoru, je v ČR častější a je také nebezpečnější. Jak dále uvádí Kratochvíl a Matušíková (2006, str. 18) lze dále členit korupci na:

- korupci přímou – jedná se o nabídku nebo uskutečnění výhody mezi aktivně jednajícími aktéry,
- korupci nepřímou – pojí se zájmem subjektu o vytvoření dobrých vztahů v nějaké skupině.

Další zajímavé členění korupce uvádí Kolcunová (2009, str. 122), která dělí korupci podle míry společenské akceptace na:

- černou korupci – odsuzována společností a je požadováno její tvrdé postihování,
- šedou korupci – není jednoznačně odsouzena celou společností,
- bílá korupce – do určité míry je tolerována společností.

Jak dále uvádí tato autorka „...*společenské (ne)odsouzení korupce signalizuje úroveň politického systému dané země a platí, že čím méně je korupce považována za odsouzeníhodnou, tím méně je účinný boj s ní...*“ Kolcunová (2009, str. 122).

2.3.1 Typologie korupce podle Světové banky

Také mezinárodní organizace uvádějí typologie korupce. Například Světová banka využívá typologii, kterou pro ni zpracovali známi ekonomové Hellman, Jones a Kaufmann (2000, str. 2). Dle těchto autorů můžeme rozlišovat tyto typy korupce:

- administrativní korupce – k této korupci dochází u veřejných činitelů, kteří mají pravomoci změnit to, jak jsou realizována stanovená pravidla,
- vlivová korupce – pojí se schopností subjektu ovlivnit vytváření základních pravidel, aniž by bylo nutné uplácení veřejného činitele,
- korupce sloužící k ovládnutí státu (state capture) – dochází k ovlivňování utváření základních pravidel, jako jsou např. zákony, regulace či nařízení.

2.3.2 Typologie korupce podle Transparency International

Další mezinárodní organizací, která uvádí typologii korupce, je Transparency International, která dělí korupci ve veřejném sektoru na malou administrativní korupci a zneužívání veřejných zdrojů.

Malou administrativní korupci můžeme dle Transparency International (2008, str. 20) dělit na:

- podplácení úředníků – zejména ze strany soukromých subjektů za účelem zajištění nějaké výhody,
- záměrně nepřehledná regulace, zatemňování pravidel, špatná organizace – nutí soukromé subjekty, aby uplácely veřejné činitele, aby došlo k urychlení záležitostí,
- zneužívání pravomocí vyplývajících z dozorové činnosti veřejné správy – úplatky s tímto druhem korupce poskytují zejména malé podnikatelské subjekty, a to zejména jestli nejsou přesně definována pravidla podnikání.

Zneužívání veřejných zdrojů podle Transparency International (2005, str. 8) obsahuje tyto činnosti:

- zpronevěru veřejných zdrojů – vytváří předpoklady pro organizovanou formu korupce a dochází k němu prostřednictvím skrytých rozpočtových položek,
- nehospodárné využívání veřejných zdrojů – dochází k němu skrze zkorumpovanou síť služeb a protislužeb vně samotné organizace veřejné správy,
- soukromý prospěch z privatizace – docházelo k němu především při transformaci postkomunistické východní Evropy,
- zneužívání úřední moci při udělování veřejných zakázek – jejich udělování je zasaženo tzv. střetem zájmů²,
- nepotismus, klientismus, případně „prodej“ pozic – jedná se o nejzávažnější formy korupce.

Nepotismus lze charakterizovat jako „... *takový případ korupčního jednání, kdy osoba ve veřejném postavení zvýhodňuje osoby na základě příbuzenských svazků, např. při přijímání na vysoké funkce ve státní správě...*“ Dufková a Zlámal (2005, str. 6). Klientelismus je podle těchto autorů nejvíce rozšířenou formou korupce. Klientelismus je „... *zvýhodňování (upřednostňování) na základě přátelských vztahů, prostřednictvím sítě známých...*“ David a Nett (2007, str. 85).

2.4 Formy korupce

Ke korupčnímu jednání může docházet řadou různých způsobů, dokonce může jedna forma korupce být spjata s další formou. Jak uvádí Dančák (2006), nejrozšířenější formou korupce je uplácení, jež probíhá mezi dvěma osobami. Tou první je uplácený, jenž získává úplatek, druhou pak uplácující, který uplácenému dává nabídku úplaty. Úplatek lze charakterizovat jako jakoukoliv výhodu, kterou získává uplácená osoba nebo jakákoliv jiná osoba zvolená upláceným. Může se pak jednat buďto o majetkový prospěch, např. finanční

---

² „...*střet zájmů nastává tam, kde se způsob výkonu určitého zaměstnání nebo funkce může dostat nebo přímo dostává do rozporu se soukromým zájmem osoby, která toto zaměstnání nebo funkci zastává*“ Transparency International (2005, str. 11)

odměnu či nemajetkový prospěch. Podle Transparency International (2005) však nejsou v korupčním vztahu pouze dvě strany, ale vždy tři, přičemž třetí strana je ta pasivní a je stranou poškozenou. Mezi běžné formy korupce se řadí také peněžní a věcné dary, protislužby či jiné další výhody.

Dále je nutno vysvětlit rozdíl mezi pojmem úplatek a korupce, viz dále Chmelík (2003). Ačkoliv jsou tyto pojmy často považovány za synonyma, existují zde určité odlišnosti, a to z hlediska formy a rozsahu. Jak dodává Chmelík „...*úplatkářství je nižší formou korupčního jednání, odlišující se onou nižší mírou intenzity jednání a jejím menším rozsahem poskytovaných nebo nabízených výhod...*“ Chmelík (2003. str. 36). Korupce pak má oproti úplatku mnohem škodlivější následky, jedná se spíše o soustavné jednání a svým rozsahem je mnohem rozsáhlejší. Korupce také může zasahovat velmi intenzivně do politických a hospodářských vztahů.

Podle Vantucha existuje obrovské množství forem korupce. „...*konkrétně jsou mezi ně řazeny nezákonné mezinárodní transakce, pašování osob i věcí, zpronevěra, padělání listin a věcí, zneužívání fondů a nadací, zneužití moci, zastrasování, neodůvodněné prominutí trestů, podvody, zkreslování údajů, vydírání, zneužití veřejného činitele, křivá výpověď, nezákonné uvalení vazby, vydírání, vymáhání nezákonných odvodů, provize, falšování a manipulace voleb, zneužití vnitřních a důvěrných informací, falšování záznamů, nedovolený (neschválený) prodej veřejného úřadu, veřejného majetku a licencí, manipulace s předpisy, obchody, dodávkami, smlouvami a úvěry, daňové, úvěrové a pojistné podvody, daňové úniky...*“ Vantuch (2008, str. 36).

Jestliže se zaměříme na korupci ve veřejném sektoru, kde zneužívá své postavení úřední osoba, jedná se pak o poměrně společensky nebezpečné jednání. Snaha o odstranění korupce ve veřejném sektoru je velmi důležitá, neboť je potřebným předpokladem úspěšnosti boje proti korupci, kterou činí osoby mající vysokou odpovědnost v soukromém sektoru. Velmi společensky nebezpečnou formou korupce ve veřejném sektoru je, když je veřejným sektorem nakládáno s majetkem, kde vlastní stát většinový či menšinový podíl. Další oblastí, kde může být korupční jednání velmi škodlivé, je v oblasti uskutečňování veřejných soutěží.

Obecně lze říci, že korupce ve veřejném sektoru získala společensky větší pozornost než korupce v soukromém sektoru. Nemůžeme však korupci v soukromém sektoru podceňovat, neboť má obdobné důsledky pro společnost jako korupce ve veřejném sektoru. Nejčastější formou korupce v soukromém sektoru je poskytování úplatku prostředníkovi při

získávání kontraktů a to zejména v oblastech činnosti, kde korupční jednání může způsobit zvlášť nebezpečné důsledky pro společnost či stát.

2.5 Příčiny korupce

Obecně známým faktorem, jenž stojí za vznikem korupce, je touha po penězích, úspěchu či kariéře. Za korupcí však stojí celá řada faktorů. Podle Březiny (2006) se korupci daří především tam, kde se koncentruje politická moc a rozhodování. Dále se daří korupci v zemích, které se vyznačují nedemokratickými režimy, ať už centralistickými či totalitními.

Mezi nejčastější příčiny, které stojí za vznikem korupce, patří podle Kratochvíla a Matuškové (2006. str. 18):

- sociální změna – souvisí se změnou společnosti od tradiční k moderní,
- deficity ve vývoji společnosti – např. slabost státu či rozdíly v příjmech,
- monopolní postavení státu,
- ekonomické faktory,
- sociálně – psychologické příčiny,
- politizace veřejné správy.

Podle Vymětala (2002) můžeme rozlišit faktory působící na korupci na dvě skupiny, a to na ekonomické (přímé) a neekonomické (nepřímé). Do přímých faktorů spadají faktory, které úzce souvisí s fungováním a chodem ekonomiky. Důsledky a dopady u přímých faktorů můžeme docela dobře vyčíslit. Ne všechny faktory lze však přiřadit jen do jedné z těchto dvou skupin. Mezi přímé příčiny korupce dle Vymětala (2002, str. 67) řadíme:

- udělování exekutivních práv – např. regulace, povolení, licence či dotace,
- daňový systém a daně – zapříčiněno díky nedostatečné transparentnosti a složitosti daňového systému, vysokým sazbám daní, nízkým platů správců daní,
- rozhodování o výdajích veřejných rozpočtů – týká se zejména oblastí, jako jsou např. speciální rozpočtové účty (státní účelové fondy), procurement spendings (nákup zboží a služeb vládou) či investiční projekty.

- zajištění dodávek zboží a služeb za nižší než tržní cenu – cenová kontrola, limitovaná nabídky,³
- další diskreční opatření úředníků veřejného sektoru – např. rozhodnutí o prodeji nebo pronájmu státního majetku, udělení monopolu v některých oblastech,
- zaostalost a rozvinutost ekonomiky – největším problémem v rozvojových zemích je chudoba,
- financování stran, stranický systém - zájmové skupiny mají přístup k moci skrze financování stran,⁴
- úroveň mezd ve veřejném sektoru - existuje nepřímá úměra mezi úrovní mzdy úředníka a úrovní korupce,
- privatizace státního majetku – velký potenciál pro korupční jednání,
- ostatní faktory – např. špatně definovaná vlastnická práva, nedostatečné konkurenční prostředí, nezákonný lobbying v legislativních orgánech.⁵

2.6 Důsledky a náklady korupce

Jak uvádí Jiráková (2006) je velmi obtížné vypočítat náklady a důsledky korupce. Můžeme však určit oblasti, ve kterých má korupce negativní důsledky. Z tohoto hlediska pak můžeme dělit důsledky na politické, společenské a ekonomické.

2.6.1 Ekonomické a neekonomické důsledky korupce

Jak uvádí Vymětal (2002) korupce má negativní vliv na investiční aktivitu firem. To dokázala již řada studií, např. Mauro (1996) zjistil na vzorku 67 zemí inverzní závislost mezi korupcí a podílem investic na HDP. Podle jeho výpočtů vede zvýšení korupce o jeden bod na

---

³ Limitované nabídky se pojí s rozhodnutím vlády o přidělení vzácných zdrojů.

⁴ Co se týče stranického systému, tak obvykle platí, že jednostranické systémy a diktátorské režimy vládnutí bývají doprovázeny vysokou úrovní korupce. Úroveň korupce ve vícestranických systémech je ovlivněna různými faktory, jako např. politická kultura, pravidla voleb, úloha zájmových skupin či rozdělování pravomocí.

⁵ Lobbying lze charakterizovat jako „...prosazování zájmů určité skupiny v rámci politického procesu, tedy při schvalování legislativy nebo exekutivních rozhodnutí. Týká se politických aktivit (zájmů) a tvorby i schvalování zákonů a správních rozhodnutí...“ David a Nett (2007, str. 34).

škále od 0 do 10 k poklesu investic o přibližně 1 – 2,8 p. b. Tento negativní účinek je zapříčiněn především z důvodu nejistoty, nebezpečí neúspěchu, špatné vymahatelnosti práv či zvýšení dodatečných nákladů. Souhrn všech těchto předpokladů vytváří pro firmy dodatečný náklad, jenž má podobu daně a bývá někdy označován jako tzv. bribe tax.

Korupce má také dopad na vládní sektor a veřejné výdaje, díky korupci dochází především k vládním selháním. Úředníkům, kteří rozhodují o alokaci zdrojů, se nabízejí příležitosti k získání nelegálních příjmů z velkých investičních projektů. Může také docházet ke zkomplikování vládních projektů, což může vést k nejednoznačnosti, netransparentnosti a špatné kvantifikaci ceny a nákladů. Jak prokázali Tanzi a Davoodi (1997), pokud dojde ke zhoršení korupce o jeden bod na škále od 0 do 10, dojde k nárůstu podílu veřejných výdajů na HDP o 0,5 p. b. Dochází pak k nárůstu nákladovosti projektů, snížení kvality či zpoždění projektů. Korupce však ovlivňuje i příjmovou stránku veřejných financí. Díky korupci dochází k poklesu vládních a daňových příjmů absolutně i relativně k HDP. Podle empirického zkoumání vede zhoršení korupce o jeden bod na škále od 0 do 10 k poklesu vládních příjmů na HDP o 0,1 až 4,5 p. b., viz Tanzi a Davoodi (2000).

Korupce je také příčinou neefektivity a narušuje funkci státu. Díky korupci může například docházet k odrazování od inovací, mohou se zvyšovat rozdíly mezi firmami a docházet k podkopávání konkurence. Díky korupci dochází k častějšímu vyjednávání mezi úředníky a vládou, neboli dochází k tzv. time tax, což znamená břemeno neefektivně stráveného času, jež je potřebný na vyjednávání s úředníky.

Dále má úroveň korupce vliv na toky zahraničního kapitálu. V dlouhém období může dojít k poklesu přímých zahraničních investic nebo odchodu investorů. Jak uvádějí výzkumy, pokud by země zlepšila své hodnocení CPI o 1 bod, mělo by dojít k nárůstu přímých zahraničních investic o 15%, viz Lambsdorff (2005).

Celkově má však korupce negativní vliv i na ekonomický růst. Ačkoliv na ekonomický růst má vliv řada faktorů, může mít na něj korupce významný vliv, zejména jestliže se korupce dostane do stádia nekontrolovatelné systematické korupce. Řada významných autorů se tímto vztahem zabývalo. Např. Leite a Weidman (1999) zjistili, že jestliže dojde ke zvýšení korupce o 1 bod, dojde pak k poklesu reálného HDP na obyvatele o 0,7 až 1,2 p. b.

Co se týče neekonomických společenských důsledků, dochází díky korupci k preferování nekompetentních úředníků a známostí a k formování elit. Úředníci i firmy preferují jednání se svými dobrými kontakty, dochází tak k formování určitých elit (vyvolených úředníků a firem). To pak může vést k posilování klientelismu. Korupce dále také ovlivňuje demografický vývoj, zdravotnictví a vzdělanost.

Dále je nutno uvést politické důsledky korupce. Existuje však rozdíl mezi ekonomickými a politickými důsledky a náklady korupce. Zatímco o ekonomických můžeme říci, že jsou dobře kvantifikovatelné i v rámci krátkého časového horizontu, v případě politických je jejich kvantifikace značně obtížná. Hlavním problémem je to, že politické náklady jsou poměrně neurčité, rozplývají se do celé společnosti a oslabují ochotu přistoupit k reformám ve společnosti. Jak uvádí dále Jiráková (2006) politické důsledky lze dále dělit na krátkodobé a dlouhodobé. Mezi krátkodobé politické důsledky můžeme například zařadit ztrátu důvěry v politiku vlády, jež je v dané době u moci, ohrožení systému veřejného řádu či může dojít k vytvoření elitářství na politické scéně. Dlouhodobé politické důsledky jsou pak takové, které vznikají, jestliže je korupce systematická a dlouhodobá. Může jít např. o ztrátu důvěryhodnosti země vůči okolnímu světu či ke vzniku nedůvěry v celý politický systém a jeho legitimitu. Mezi další společenské náklady dle Vantucha (2008) můžeme řadit např. sociální nerovnost, zvýšení transakčních nákladů, morální náklady, podkopávání demokracie či narušení konsensu ve společnosti.

2.7 Boj proti korupci

Jak bylo uvedeno výše, důsledky a náklady korupce jsou pro společnost skutečně nezanedbatelné. Proto by měl být věnován dostatek pozornosti opatřením, které mají za cíl bojovat s korupcí nebo ji alespoň zmírnit. Jak dále dodává Petrovský *„Základním předpokladem boje proti korupci a proti systému, který ji umožňuje a vytváří podmínky pro výskyt korupčního prostředí, je dostatečná politická vůle, tvořená celospolečenskou dohodou a existencí systémových protikorupčních opatření“* viz Petrovský (2007, str. 93). Jak dále tento autor uvádí, je zapotřebí především odstranit nadbytečné administrativní bariéry ve veřejném životě. K omezení korupce je nutný předpoklad liberalizace, zvýšení transparentnosti veřejné správy, zmenšení úlohy státu a pokles míry přerozdělování v rámci veřejných financí.

Tyto výše uvedené příklady by měly vytvářet protikorupční zázemí. Avšak v boji proti korupci je nutno také uplatňovat konkrétní nástroje, jejichž souhrn lze označit jako protikorupční strategie. Tyto strategie lze definovat jako „...*souhrn nástrojů a procesů, které umožňují dostat se z jednoho bodu korupční rovnováhy do jiného rovnovážného bodu s nižším rozsahem korupce...*“ (Zemanovičová, str. 18, 2004). Jinak řečeno, jde o aktivní činnost, která má za cíl snížit korupci v dané ekonomice.

Jak uvádí zpráva Transparency International (str. 45, 2008), existují 3 základní pilíře protikorupční strategie:

- 1) identifikace projevů a analýza příčin korupčního jednání,
- 2) identifikace účinných preventivních i represivních protikorupčních nástrojů a jejich nasazení do korupcí zasaženého prostředí,
- 3) vyhodnocování účinnosti protikorupční strategie a zajištění její udržitelnosti.

V prvním pilíři jsou zkoumány podmínky, které napomáhají výskytu korupce. Korupci se velmi dobře daří v prostředí, kde chybí veřejná kontrola, a to zejména kontrola veřejných činitelů. Naopak se korupci nedaří v ekonomikách, které jsou demokratické, otevřené soutěži, mají transparentní veřejnou správu, rozvinutá pravidla kontrolních mechanismů či volný přístup k informacím.

Druhý pilíř je věnován konkrétním protikorupčním nástrojům a jejich realizaci. Protikorupční nástroje můžeme členit na nástroje preventivního a represivního charakteru. Cílem preventivních nástrojů, je především zvyšovat transparentnost ve veřejné správě, neboli zvyšovat průhlednost či čitelnost rozhodovacích procesů. Zde řadíme nástroje jako je právo na přístup k informacím, využívání informačních technologií v boji proti korupci, deregulace či interní audit. Represivní nástroje mají za cíl výskyt korupce postihnout sankcemi. Jedná se zejména o nástroje trestního práva, jako jsou například pokuty či podmíněné nebo nepodmíněné tresty. S tím souvisí další nástroj, tj. úprava stížností, pomocí něj má být odhalena korupce ve veřejné správě. Může probíhat například pomocí protikorupčních linků, které mají za cíl sbírat informace prostřednictvím telefonních linek či internetu. Dalším nástrojem je test integrity, který má otestovat odolnost úředníků vůči korupčním nabídkám.

Třetí pilíř se zabývá hodnocením jednotlivých protikorupčních opatření a zajištěním udržitelnosti výsledků této strategie. Tento systém hodnocení by měl především zjistit vztah

mezi přijatým opatřením a jeho výsledky. Může být využito vnitřního nebo externího hodnocení.

2.7.1 Protikorupční nástroje v rámci mezinárodních organizací

Jak uvádí Transparency International (2008) řada mezinárodních společenství, organizací či jednotlivých států provádí širokou škálu protikorupčních opatření, ať už se jedná o uzavírání mezinárodních smluv proti korupci, přijímání programových dokumentů či podporou výzkumu a analýz korupce. Nejjednodušší členění protikorupčních norem je na tzv. hard law a soft law. Hard law představují mezinárodní smlouvy, která mají v podstatě podobu zákona ve vnitrostátním právu a jsou bezprostředně závazné. Do kategorie soft law spadají různá doporučení, akční plány, deklarace atd. Za jejich porušení nemůže být daná země přímo mezinárodně odpovědná.

Jednou z nadnárodních společností, která se zabývá problematikou korupce, je Organizace spojených národů. Významnou protikorupční smlouvou je Úmluva OSN proti korupci, jež byla přijata v roce 2003, účinnosti nabyla v roce 2005, viz Scheinost (2008). V rámci této smlouvy je požadován trestní postih korupce a využívání stanovených nástrojů pro mezinárodní spolupráci. Průlomové bylo, že zde byl ratifikován závazek navracení prospěchu z korupce zpátky do země jejího původu. Na úrovni soft law byl pod vedením OSN vydán Globální program proti korupci, jehož snahou je prevence kriminality a reforma trestního soudnictví.

Mezi významné úmluvy patří i Úmluva OECD o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích, jež byla podepsána v roce 1997, viz Dufková a Zlámal (2005). Tato úmluva je především zaměřena na uplácení veřejných činitelů. Úmluva je zaměřena především na korupci v mezinárodním obchodu a podnikání. Část úmluvy je také věnována vzájemné právní pomoci mezi státy. Tato úmluva je prvním a jediným mezinárodním protikorupčním nástrojem, který je zaměřen na „stranu nabídky“ v případě transakce úplatku. ČR tento dokument podepsala v roce 2000 a v témže roce vstoupila v účinnost.

Úmluva o boji proti korupci je dalším významný dokument, jenž byl přijat aktem Rady EU v roce 1997. Na základě této smlouvy musí každý členský stát přijmout nezbytné opatření, aby bylo zajištěno, že jakékoliv aktivní či pasivní korupční chování bude hodnoceno jako trestný čin. Cílem tohoto dokumentu je snížit korupci mezi veřejnými činiteli, ať už se jedná o činitele v rámci zemí či činitele, kteří pracují pro EU. Než byl tento dokument přijat,

v řadě zemí nebylo dosud považováno uplácení cizích veřejných činitelů za trestný čin. Tento dokument také obsahuje ustanovení, která se zabývají spoluprací při vyšetřování korupce či vydávání osob mezi zeměmi. Významným protikorupčním dokumentem v rámci EU je také Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství z roku 1995. První protokol této úmluvy je přímo zaměřen na potírání korupce, druhý se pak zabývá dohledáváním kriminálních transakcí a jejich zabavováním, viz CEVRO (2007).⁶

Pod vedením Rada Evropy byla v roce 1999 podepsána Občanskoprávní úmluva proti korupci. Česká republika tuto smlouvu podepsala roku 2000 a platnosti nabyla roku 2004. Jak uvádí TI (2008), jde o první krok v rámci stanovení obecných mezinárodních pravidel boje proti korupci prostřednictvím nástrojů soukromého práva. Například tato smlouva stanovila požadavek, aby fyzickým i právnickým osobám, kterým v důsledku korupce vznikla škoda, bylo přiznáno právo chráněných zájmů a mohli se tak domoci náhrady za vzniklou škodu.

2.8 Dílčí shrnutí

V současnosti existuje celá řada definic termínu korupce. Obecně můžeme korupci rozumět jako zneužívání svěřených pravomocí, které má sloužit k získání nějaké dané výhody či prospěchu. Významný posun v teoretickém pojetí korupce nastal v polovině 20. století, a to s teorií veřejné volby. Teoretici veřejné volby přijali tezi, že trh selhává a k odstranění následků krize je nutno přijmout státní zásahy do ekonomiky. Dále se problematikou korupce zabývá i nová institucionální ekonomie. Korupční chování lze pak podle tohoto ekonomického proudu vymezit jako odchylku od formálních pravidel.

Existuje mnoho pohledů na členění korupce, a to podle řady hledisek. Korupci můžeme jednoduše členit na korupci ve veřejném sektoru a korupci v soukromém sektoru. Dále na korupci přímou či nepřímou. Podle Světové banky můžeme rozlišovat korupci na administrativní korupci, vlivovou korupci a korupci sloužící k ovládnutí státu. Transparency International dělí korupci ve veřejném sektoru na malou administrativní korupci a zneužívání veřejných zdrojů. Nejrozšířenější formou korupce je uplácení, avšak nemůžeme tyto dva pojmy zaměňovat.

---

⁶ CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie je občanské sdružení, které vzniklo na základě myšlenky celoživotního doplňování znalostí a dovedností pravicově smýšlejících lidí.

Faktory, které působí na korupci, můžeme rozlišovat na ekonomické a neekonomické faktory. Do ekonomických faktorů řadíme například udělování exekutivních práv, daňový systém a daně, zaostalost a rozvinutost ekonomiky, rozhodování o výdajích veřejných rozpočtů apod. Stejně tak i důsledky korupce můžeme členit na ekonomické a neekonomické. Mezi ekonomické důsledky korupce řadíme například pokles přímých zahraničních investic, pokles ekonomického růstu apod. Co se týče neekonomických společenských důsledků, dochází díky korupci k preferování nekompetentních úředníků a známostí a k formování elit.

3. Způsoby měření korupce

Abychom mohli porovnávat úroveň korupce v jednotlivých zemích, je nejprve nutné nalézt účinný způsob měření a vyhodnocování tohoto jevu. Jak uvádí Frič „...skutečnou hladinu korupce prakticky změřit nelze...“ Frič (1999, str. 259). Můžeme sice zjistit informace o odhalených korupčních trestných činech v oficiálních policejních statistikách, ale tyto informace nejsou adekvátním ukazatelem stavu korupce pro danou zemi. Těmito statistikami můžeme spíše zjistit, nakolik je korupce v dané zemi odhalována či trestána.

Můžeme však změřit, jak je korupce vnímána, prostřednictvím indikátorů měření úrovně korupce. Tyto ukazatele jsou však převážně podloženy prostřednictvím tzv. měkkých dat, a to nejčastěji ze sociologických průzkumů. Prostřednictvím těchto ukazatelů pak hovoříme jako o „míře korupce“ v dané zemi. „Pojem „míra korupce“ sestává ze dvou korelujících veličin. Je to frekvence korupce, skládající se z kvantity korumpovaných subjektů a úplatků, a hodnota nákladů na korupci ze strany korumpujících“ David a Nett, (2007, str. 38). Jednoduše řečeno míra korupce zohledňuje dva aspekty, frekvenci korupce a celkovou hodnotu úplatků.

Vypovídací hodnota indikátorů, které měří vnímanou míru korupce v zemi, je zpochybňována řadou studií, které se snaží prokázat vliv různých faktorů na úroveň vnímání korupce. Např. Smith (2008) poukazuje ve své studii na řadu možných zdrojů a forem zkreslení vnímání korupce. V jeho práci bylo zjištěno, že sociální status má významný vliv na vnímanou korupci, ačkoliv na to mají významný vliv i další faktory. „Konkrétně v zemi s vysokou vnímanou korupcí, např. na Filipínách, vede vysoký sociální status k vnímání více korupce, zatímco ve všech zemích s nízkou vnímanou korupcí má tentýž účinek nízký sociální status“ Smith (str. 53, 2008). Dále tento autor dodává, že vliv na vnímanou korupci má také pohlaví, věk a regionální kontext. Proto je nutno si uvědomit jisté omezení o vypovídacích schopnostech těchto indexů.

Jak uvádí Transparency International (2008), metody vnímání korupce využívají při svém odhadu standardních sociologických a ekonomických postupů a můžeme je členit na kvalitativní a kvantitativní. Kvalitativními metodami jsou sociologické průzkumy, které například zjišťují, v jaké míře je některá sféra zkorumpována. V tomto případě není výsledkem jednoznačný číselný ukazatel, ale jen kvalitativní tvrzení. Kvantitativními metodami lze pak výsledky z kvalitativních průzkumů převést do indexu, který může složit k

mezinárodní komparaci. Indexy pak mohou mít charakter jedinečných (unikátních) indexů či kompozitních indexů. Unitární index bývá zjištěn pomocí dat ze zvláštních průzkumů pro daný účel, kompozitní (složený) index bývá vypočítán z několika již existujících indexů. Jedinečným indexem je například Index plátců úplatků a složeným indexem je Index vnímání korupce.

V současnosti existuje řada ukazatelů vnímání korupce. Nejjednodušeji lze tyto ukazatele členit na specifické indexy vnímání korupce a souhrnné indikátory. Specifické indexy jsou zaměřeny pouze na problematiku vnímání korupce. Souhrnné indikátory jsou charakteristické mnohem širším pojetím, kde subindex vnímání korupce je jen součástí souhrnných ukazatelů kvality institucionálního prostředí.

Tyto dvě skupiny lze pak dále členit podle toho, jakých zdrojů je při jejich výpočtu využíváno. Jak uvádí Wei (2001), nejčastějšími zdroji pro získávání dat jsou expertní hodnocení a průzkumy veřejného mínění (šetření v rámci firem a obyvatel). Ukazatele vnímání úrovně korupce jsou tedy založeny na tzv. měkkých datech, které však mohou být řadou faktorů ovlivňovány. Některé souhrnné indikátory pak částečně využívají i tzv. tvrdá data, která slouží spíše k výpočtu institucionálních charakteristik než vnímání korupce. Ačkoliv různé ukazatele vnímání korupce vycházejí z různých zdrojů, vykazují vysokou korelaci a v případě využití v regresní analýze vedou k velmi podobným výsledkům.

Obecně lze říci, že nejméně až na některé výjimky je korupce vnímána ve vyspělých ekonomikách, a to především v severských zemích. Neplatí to však například v případě Itálie, která je považována za vyspělou zemi, avšak také za zemi, kde je korupce velmi silně vnímána. Dále následují země s transformující se ekonomikou, jako jsou např. země Visegrádské čtyřky. Nejhorších výsledků pak dosahují země rozvojové. Lze tedy vysledovat určitou nepřímou úměru mezi korupcí a HDP na obyvatele.

Také lze říci, že demokratické země dosahují lepších výsledků ve vnímání korupce než země s totalitním režimem. Můžeme také vyzorovat, že země, které jsou podobně geograficky umístěny, dosahují podobných výsledků ve vnímání korupce. To platí především v případě severských států jako je Dánsko, Finsko, Švédsko a Norsko. Je to zapříčiněno především tím, že tyto země se vyvíjely historicky podobně a mají podobné kulturní tradice. Ve čtvrté kapitole bude analyzována úroveň korupce ve vzorku deseti vybraných zemí, které si prošly společně podobným historickým vývojem. Jedná se o bývalé socialistické země, a to

ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Rumunsko a Bulharsko.

3.1 Specifické indexy vnímání korupce

Do této skupiny řadíme především ukazatele vnímání korupce, které zpracovává pravidelně Transparency International.⁷ Tato společnost využívá data z šetření v rámci obyvatel a firem pro výpočet Indexu plátců úplatků a Globálního barometru korupce. Dalším ukazatelem, který tato společnost zveřejňuje, je Index vnímání korupce, který lze označit za složený index, neboť je získáván na základě spojení několika indikátorů korupce.

3.1.1 Průzkumy v rámci obyvatel a firem

Jedním ze způsobů, jak hodnotit míru vnímání korupce, je využití šetření v rámci firem a obyvatel. Problematické u tohoto zdroje může být, že informace od veřejnosti mohou být zkresleny prostřednictvím aktuální situace v zemi, ale na druhou stranu je veřejnost více prakticky znalá dané korupci v zemi, viz David a Nett (2007).

3.1.1.1 Index plátců úplatků

Index plátců úplatků (Bribe Payers Index; BPI) je nástrojem pro měření korupce v soukromém sektoru. Jak dále uvádí Transparency International ve své zprávě Bribe Payers Index 2008, nejnovější index BPI pro rok 2008 řadí 22 nejvýznamnějších exportních zemí, a to podle náchylnosti jejich firem uplácet v zahraničí. Konkrétně do jaké míry korporace, které mají sídlo v těchto zemích, mají sklon k uplácení vysoce postavených úředníků v zemích, kam dovážejí své zboží nebo umísťují své investice. Ačkoliv Česká republika nepatří podle BPI mezi nejvýznamnější exportní země, mohou být využity výsledky BPI při zkoumání, zdali nedochází k „importu“ korupce ze zemí, se kterými se obchoduje. Jak vidíme, není zde korupce pojata jako vnitřní problém, ale spíše jako vliv okolí na rozvoj korupce v prostředí,

---

⁷ Transparency International je podle svých internetových stránek jedinou mezinárodní nevládní organizací, která je zaměřena na problematiku korupce a vytváření programů zaměřených proti korupci. Tato organizace byla založena v roce 1993. V současnosti má tato společnost více než 90 národních poboček po celém světě a sídlo této společnosti je v Berlíně. Transparency International – Česká republika (TIC) zahájila svou činnost v roce 1998 jako občanské sdružení a stala se tak 65. pobočkou této organizace. Současným posláním TIC je mapovat stav korupce v ČR a prostřednictvím své činnosti dosáhnout omezení korupce. Její činnost je zaměřena hlavně na prosazování systémových změn ve veřejné správě a legislativě, ale také i v soukromém sektoru.

kde jsou podmínky pro její výskyt. Lze říci, že tento ukazatel je zaměřen spíše na nabídkovou stranu korupce.

Tento index byl poprvé sestaven pro rok 1999 a v posledních letech byl zveřejňován každý druhý rok. Index plátců úplatků nabývá hodnoty ze stupnice od 0 do 10. Čím vyšší hodnoty BPI daná země dosahuje, tím nižší je pravděpodobnost, že firmy v této zemi při své zahraniční činnosti využívají uplácení. Tento index pro Transparency International zajišťuje společnost Gallup International, a to v rámci průzkumu Bribe Payers Survey. Pro rok 2008 bylo v rámci tohoto průzkumu dotazováno 2 742 manažerů z 26 dovozních zemí. Jednotliví manažeři pak byli dotazováni na jejich zkušenosti s korupčními praktikami zahraničních firem v jejich zemi.

3.1.1.2 Globální barometr korupce

Dalším ukazatelem, který hodnotí míru vnímání korupce je Globální barometr korupce (Global Corruption Barometer; GCB), který každoročně zveřejňuje společnost Transparency International. Výzkum ke zjištění tohoto ukazatele zajišťuje mezinárodní agentura Gallup International, a to v rámci celosvětového průzkumu názorů veřejnosti. V roce 2010 se tohoto průzkumu zúčastnilo dokonce 91 781 respondentů z 86 zemí světa, viz Globální barometr korupce 2010. Gallup International získává informace prostřednictvím osobního dotazování, telefonních rozhovorů nebo dotazováním po internetu. Prostřednictvím průzkumu jsou zjišťovány odpovědi na otázky, které se týkají vnímání korupce a osobních zkušeností respondentů s korupcí.

Dále se zjišťuje, které sektory jsou podle názorů veřejnosti nejvíce zasaženy korupcí, jak je hodnocena účinnost vládních protikorupčních opatření a zdali respondenti důvěřují vybraným institucím, které se snaží bojovat s korupcí. V roce 2010 bylo dokonce poprvé zjišťováno, jestli jsou respondenti ochotni se zapojit do boje s korupcí. Je nutno dodat, že některé otázky se v jednotlivých letech mění. Avšak u otázek, které se opakovaně v průzkumech mezi lety objevují, lze využít přímého srovnání a sledování trendů.

V roce 2010 došlo ke zvýšení počtu zemí, pro něž je tento ukazatel zjišťován, a to na 86 zemí z původních 69 v roce 2009. Globální barometr korupce nabývá hodnot v intervalu od 1 až do 5, kde číslo 1 znázorňuje nezkorumpovaný sektor a číslo 5 extrémně zkorumpovaný sektor. Jak dodává Transparency International ČR, globální barometr korupce může sloužit jako zdroj informací pro účely politických reforem a ke zvýšení pozornosti na

výzkum korupce v oblastech, které považuje veřejnost za zkorumpované. Dále tento ukazatel může být vzhledem k jeho zaměření a rozsáhlému pokrytí jedinečným zdrojem údajů.

Jak dále uvádí zpráva Global Corruption Barometer 2010, došlo podle názorů respondentů za poslední tři roky k celosvětovému nárůstu korupce. Dokonce skoro šest z každých deseti respondentů se domnívá, že došlo k nárůstu korupce v jejich zemi. K největšímu nárůstu vnímání korupce došlo u zemí v Severní Americe a evropských zemích. Jak dále uvádí tato zpráva, každý čtvrtý dotazovaný respondent potvrdil, že během posledních 12 měsíců zaplatil úplatek.

V tabulce č. 3.1 jsou uvedeny země, které jsou řazeny do skupin podle toho, kolik procent respondentů zaplatilo za posledních 12 měsíců úplatek alespoň v jedné z devíti oblastí. Jednalo se o oblast celní služby, vzdělávání, justice, služby při nakládání s nemovitostmi, zdravotnictví, policie, úřady pro registraci a udělování povolení a licencí, daňová správa, poskytovatelé veřejných služeb. Jak vidíme, ze vzorku vybraných zemí zaplatilo nejvíce respondentů úplatek v Litvě. O něco méně bylo zaplacen úplatků v Maďarsku a Rumunsku. Lépe než tyto dvě země jsou na tom Bulharsko, Česká republika, Lotyšsko a Polsko. Nejméně bylo poskytnuto úplatků ze vzorku vybraných zemí ve Slovinsku. Bohužel údaje pro Slovensko a Estonsko nebyly ve zprávě uvedeny.

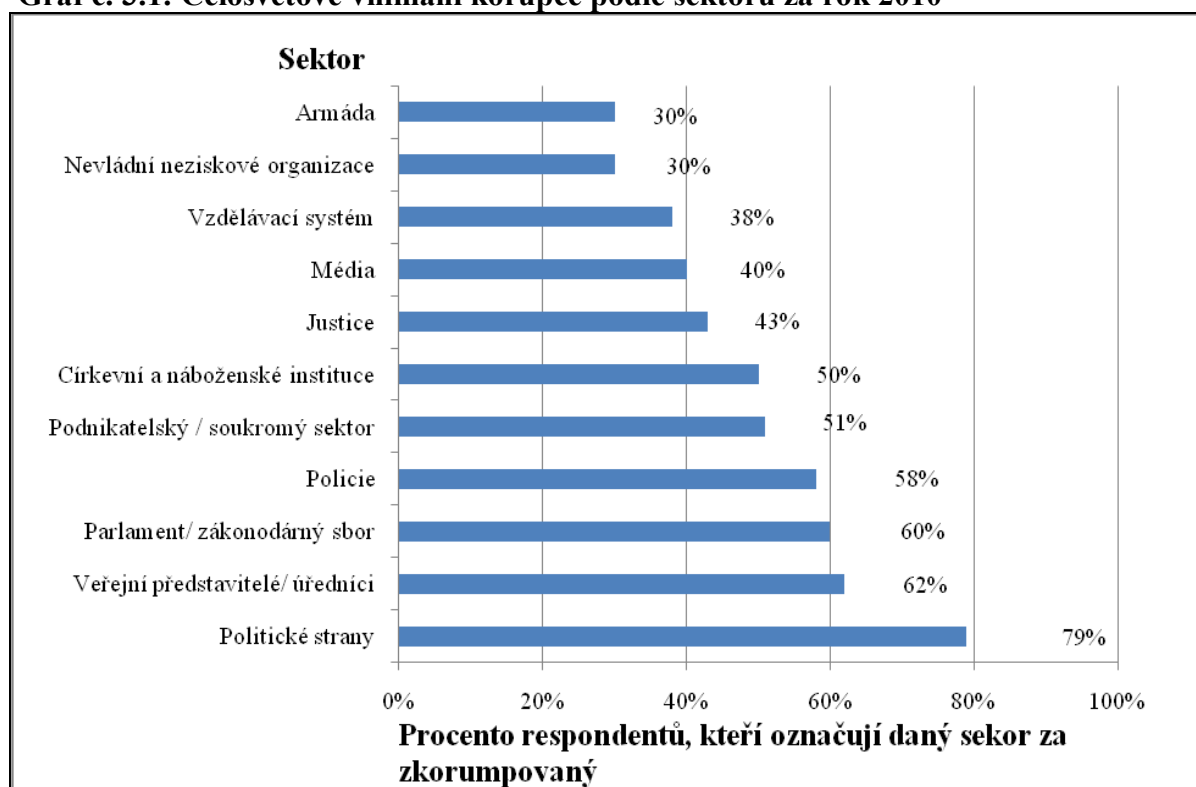
Tabulka č. 3.1: Země podle procenta respondentů, kteří za posledních 12 měsíců zaplatili úplatek

Celkem % respondentů, kteří během posledních 12 měsíců zaplatili úplatek v některé z devíti níže uvedených oblastech	Země	
	1. skupina (50 a více %)	Afgánistán, Bangladéš, Kambodža, Kamerun, Indie, Irák, Libérie, Nigérie, Palestina, Senegal, Sierra Leone, Uganda
	2. skupina (30 % - 49,9 %)	Ázerbájdžán, Bolívie, Ghana, Keňa, Libanon, Litva , Mexiko, Moldavsko, Mongolsko, Pákistán, Salvador, Ukrajina, Vietnam, Zambie
	3. skupina (20 % - 29,9 %)	Arménie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Chile, Kolumbie, Maďarsko , Makedonie, Papua Nová Guinea, Peru, Rumunsko , Rusko, Šalomounovy ostrovy, Thajsko, Turecko, Venezuela
	4. skupina (6 % - 19,9 %)	Argentina, Bulharsko , Česká republika , Čína, Fidži, Filipíny, Francie, Indonésie, Itálie, Japonsko, Kosovo, Lotyšsko , Lucembursko, Malajsie, Polsko , Rakousko, Řecko, Srbsko, Singapur, Taiwan, Vanuatu
	5. skupina (méně než 6%)	Austrálie, Brazílie, Dánsko, Finsko, Gruzie, Hongkong, Chorvatsko, Irsko, Island, Izrael, Jižní Korea, Kanada, Německo, Nizozemsko, Norsko, Nový Zéland, Portugalsko, Slovinsko , Španělsko, Švýcarsko, USA, Velká Británie

Zdroj: Global Corruption Barometer 2010, vlastní úprava.

Globální barometr korupce dále zjišťuje, jak je korupce vnímána veřejností v jednotlivých sektorech. Jak uvádí graf č. 3.1, nejvíce je celosvětově korupce vnímána v oblasti politických stran, kde téměř 80 % respondentů potvrdilo, že daný sektor vnímá jako zkorumpovaný. Dále je nejvíce vnímána korupce u veřejných představitelů a státních úředníků, v parlamentu, u zákonodárných sborů či u policie. Jak uvádí dále Global Corruption Barometer 2010, dochází dlouhodobě ke zhoršování hodnocení politických stran a sektoru církví a náboženských institucí. U sektoru justice však dochází celosvětově ke zlepšení, je to zapříčiněno především přijetím řady mezinárodních protikorupčních norem. Podle tohoto zdroje dochází ke zhoršování politických stran zejména z důvodu poklesu důvěry společnosti v etické chování politiků.

Graf č. 3.1: Celosvětové vnímání korupce podle sektorů za rok 2010

Zdroj: Transparency International Global Corruption Barometer 2010, vlastní úprava.

3.1.2 Složené indexy

Tyto ukazatele vznikají na základě spojení několika jiných indexů korupce. Takto získané indexy mají přednost v tom ohledu, že zahrnují více zdrojů a vyvarují se tak jednostranným odchylkám, viz Wei (2001). Zde řadíme nejvíce používaný a nejznámější ukazatel vnímání korupce, a to Index vnímání korupce (Corruption Perception Index; CPI).

3.1.2.1 Index vnímání korupce

Index vnímání korupce řadí vybrané země dle úrovně vnímání korupce mezi úředníky veřejné správy a politiky. Zachycuje tedy vnímání korupce ve veřejném sektoru. CPI je každoročně vydáván od roku 1995 pod vedením Transparency International a Goettingenské univerzity v Německu. Hodnota tohoto ukazatele byla pro rok 2010 zjišťována pro 178 zemí světa. Výsledky tohoto hodnocení jsou uvedeny v příloze č. 1.

Jak dále uvádí zpráva s názvem Index vnímání korupce (CPI) 2010, zdrojem informací pro výpočet CPI jsou průzkumy mezi zástupci podnikatelské sféry a analytiky, přičemž se jedná o rezidenty z dané země i o zahraniční experty. Mezi odpověďmi rezidentů i zahraničních expertů se projevuje značná korelace. Ukazatel CPI nabývá hodnot od 0 do 10, kde hodnota 0 je přiřazena k zemi s extrémní korupcí a hodnota 10 k zemi bez korupce. Nejnovější index CPI 2010 čerpá informace z 13 různých průzkumů, které provedlo 10 nezávislých institucí. Seznam všech zdrojů, které byly pužity při výpočtu CPI pro rok 2010, uvádím v příloze č. 2. Společnosti TI při výpočtu CPI používá výhradně kvalitní zdroje, které jsou dostatečně podloženy. Pro zařazení země do CPI je zapotřebí, aby byly k dispozici údaje nejméně ze tří spolehlivých zdrojů. Aby mohl být nějaký zdroj při výpočtu CPI použit, musí dle internetových stránek TI splňovat určité podmínky:

- musí umožnit komparaci více zemí,
- měřit celkovou úroveň vnímání korupce,
- nesmí být starší tří let,
- musí být uvedeno pořadí států dle úrovně vnímání korupce.

Při výpočtu CPI je využíván tříletý klouzavý průměr, neboť při výpočtu CPI jsou použita jak aktuální data, tak i dat z posledních tří let. Tím má být zamezen vliv odchylky na úroveň CPI. Je to například z důvodu toho, že jestliže se v médiích zveřejní nějaká korupční kauza, může dojít ke zvýšení aktuální míry vnímání korupce, ačkoliv korupce v dané zemi může zůstat na stále stejné úrovni.

Jelikož různé zdroje mají různá měřítka hodnocení korupce, je nutno tyto jednotlivé používané zdrojové ukazatele převést do standardní podoby, tj. do škály od 0 do 10. Jak dále uvádí Transparency International ve své publikaci o metodologii CPI, využívá se pro potřebnou standardizaci metoda odpovídajících percentilů. Prostřednictvím této metody se

zakotví všechny standardizované hodnoty do požadovaného intervalu. Dále se stanoví obecné podmnožiny nového zdroje a stanoví se i v indexu CPI z předchozího roku. To znamená, že všechny standardizované hodnoty vycházejí z indexu CPI z minulých let a jsou determinovány daným intervalem. V dalším kroku se vezme nejvyšší hodnota CPI a přiřadí se jako standardizovaná hodnota pro zemi, která se nejlépe umístila. Druhá nejvyšší hodnota pak druhé nejlépe umístěné zemi. Jakmile získáme standardizované hodnoty, můžeme přistoupit k dalšímu kroku, kdy je proveden jednoduchý průměr standardizovaných hodnot. Tímto krokem je uskutečněna konečná standardizace dříve stanovených středních hodnot. Pomocí využití průměru bylo dosaženo toho, že konečný index má pro všechny země standardní odchylku nižší, než měl původní CPI z minulého roku. Na internetových stránkách Transparency International je pak možno najít informace nejen o samotné hodnotě CPI, ale také hodnoty standardní odchylky a počet zdrojů, jež bylo při výpočtu použito, dále informace o rozptylu hodnot a o intervalu spolehlivosti.

Index CPI není vhodným nástrojem ke sledování a srovnávání změn hodnocení vybraných zemí v průběhu času, neboť v průběhu času došlo u některých zemí ke změnám ve složení jejich zdrojových průzkumů. Od roku 1995 došlo totiž jak ke změnám v počtu zdrojů, ale také k nárůstu počtu zkoumaných zemí. Také nastaly změny v metodologii, a to v rámci zdokonalování indexu CPI. To je důvod, proč nelze použít CPI k analýze přesných trendů. Meziroční změnu lze však srovnávat u zemí, kde je oproti minulému hodnocení možné zachytit změnu ve vnímání korupce přímo ve zdrojových údajích, které jsou při výpočtu použity. Pro takové srovnání stanovila TI pro rok splnění dvou kritérií, a to:

- a) v porovnání s loňským hodnocením došlo ke změně nejméně o 0,3 bodu,
- b) změnu určitým směrem potvrdila více než polovina zdrojů, která byla použita pro hodnocení vybrané země.

Dále je nutno mít na zřeteli, že není ani tak důležitá informace o pořadí zemí v žebříčku CPI, jakožto hodnota výsledného ukazatele CPI. Je to z důvodu toho, že se každoročně mění počet zemí zařazených do CPI, čímž dochází de facto ke změnám v pořadí. Hodnota CPI vyjadřuje vnímanou míru korupce ve veřejném sektoru dané země, avšak pořadí v žebříčku znázorňuje pouze pozici ve vztahu k jiným zemím. Při sledování pořadí musíme mít však na zřeteli, že pořadí země se může změnit z důvodu změny počtu zemí, které jsou zařazeny do hodnocení, viz Index vnímání korupce (CPI) 2010.

Tento ukazatel také sledují zahraniční investoři při svém rozhodování, jestli zahájit svou činnost v některé zemi. Jak uvádí Pachmann (2006), mezinárodní investoři nemají v oblibě země, které jsou díky CPI považovány za zkorumpované. Obavy mají především ze slabé ochrany svého majetku v dané zemi. Státy s lepší mírou vnímání korupce, jsou pak těmito investory považovány za „bezpečná útočiště“.

3.2 Souhrnné indexy

Tyto ukazatele zveřejňuje řada mezinárodních organizací, jako je například Světová banka, Světové ekonomické fórum, společnost Political Risk Services či The Heritage Foundation. Úroveň vnímání korupce je zde pojata jen jako dílčí součást souhrnného indexu. Tyto společnosti využívají řadu zdrojů při výpočtech indexů, jako expertních hodnocení, šetření v rámci firem a obyvatel či případně i tvrdá data.

3.2.1 Průzkumy v rámci obyvatel a firem

Známou mezinárodní organizací, která se zabývá tímto způsobem šetření je například Světové ekonomické fórum (World Economic Forum, WEF)⁸, které zpracovává zejména údaje o konkurenceschopnosti ekonomik.

3.2.1.1 Global Competitiveness Index

Global Competitiveness Index (GCI) má za cíl agregovat všechny faktory, které mají významný vliv na ekonomický růst zemí. Tento index pak Světové ekonomické fórum vydává v publikaci s názvem The Global Competitiveness Report. Jak uvádí nejnovější zpráva The Global Competitiveness Report 2010 - 2011, konkurenceschopnost ekonomik je hodnocena podle 12 pilířů: instituce, infrastruktura, makroekonomická stabilita, zdraví a primární vzdělání, vyšší vzdělání, efektivnost trhů, efektivnost trhu práce, informovanost finančních trhů, technologická připravenost, tržní síla, obchodní informovanost a inovace. Pilíř instituce je členěn na dvě části, a to kvalitu veřejných institucí a soukromých institucí. Kvalita veřejných institucí je rozdělena do pěti skupin, a to na vlastnická práva, etiku a korupci, vliv státu v oblasti justice a rozhodování, neefektivnost vlády a bezpečnost situace. Každá z těchto kategorií má pak 20 % váhu při výpočtu indexu kvality veřejných institucí.

---

⁸ Světové ekonomické fórum bylo založeno roku 1971 v Ženevě jako nezávislá nezisková mezinárodní organizace. Podle této organizace není ekonomický růst udržitelný, pokud není doprovázen rozvojem sociálním.

Oblast etiky a korupce zahrnuje jednotlivé ukazatele vnímání korupce, a to Index zneužívání veřejných fondů (Diversion of public funds), Index důvěry veřejnosti v politiky (Public trust of politicians) a Index neregulérních plateb a úplatků (Irregular payments and bribes). Indexy etiky a korupce nabývají hodnot od 1 do 7, přičemž 1 znamená nejhorší výsledek a číslo 7 nejlepší výsledek.

Index zneužívání veřejných fondů hodnotí, jak moc dochází k „plýtvání“ s veřejnými fondy a odpovídá na otázku, jak časté je zneužívání veřejných prostředků prostřednictvím korupce firmami či obyvatelstvem v dané zemi. Tento ukazatel nabývá hodnoty od 1 do 7, kde číslo 1 znamená, že v dané zemi dochází velmi často ke zneužívání veřejných zdrojů a číslo 7 značí, že v dané zemi ke zneužívání veřejných prostředků vůbec nedochází.

Index důvěry veřejnosti v politiky hodnotí úroveň důvěry veřejnosti v etické chování politiků v dané zemi. Hodnota 1 u tohoto ukazatele značí, že společnost velmi málo důvěřuje etickým normám politiků. Třetím ukazatelem je Index neregulérních plateb a úplatků, který je sestaven na základě hodnocení firem, jak často tyto firmy poskytují neregulérní platby a úplatky v oblastech jako je export a import, veřejné služby, daně, zadávání veřejných zakázek či ovlivnění soudu. Čím vyšší je hodnota ukazatele, tím méně časté je v dané zemi poskytování neregulérních plateb a úplatků. Podle The Global Competitiveness Report 2010 - 2011 byly tyto tři indexy zjišťovány za období 2009-2010 pro 139 zemí. V příloze č. 3 uvádím hodnoty těchto tří indexů pro náhodně vybrané země.

3.2.2 Expertní hodnocení

Druhým zdrojem k výpočtu míru vnímání korupce, je využití expertních studií a analýz, jako např. ratingových agentur či konzultantů mezinárodních institucí. Jak dále uvádí Volejníková (2007) můžeme těmto odhadům přisuzovat daleko větší objektivitu než v případě hodnocení obyvatel. Tito experti pak nejčastěji hodnotí míru ekonomického, politického a finančního rizika v dané zemi.

3.2.2.1 International Country Risk Guide

Typickým příkladem indexů, které jsou založeny na expertním hodnocení, je Index korupce, který je konstruován v rámci International Country Risk Guide (ICRG), který zveřejňuje organizace Political Risk Services Group. Jak uvádějí internetové stránky této společnosti, výsledky ICRG jsou publikovány již řadu let s měsíční periodou, a to konkrétně v současnosti pro 161 zemí světa.

V rámci ICRG jsou rozlišena rizika do tří oblastí, a to na politická, ekonomická a finanční. Index politického rizika je ohodnocen od 0 až 100 body, zatímco u Indexu ekonomického rizika a Indexu finančního rizika je tomu od 0 do 50 bodů. Index politického rizika má 50 % váhy pro výpočet celkového ICRG, Index ekonomického rizika má váhu pouze 25 %, stejně jako Index finančního rizika. Index politického rizika zahrnuje 12 subindexů, Index ekonomického rizika 5 subindexů, stejně jako Index finančního rizika. Celkem tedy ICRG zahrnuje 22 subindexů. Každému indexu je určeno odlišné bodové ohodnocení, kde nejnižší počet možných bodů v daném indexu značí vysokou míru rizika v dané oblasti. Indexy politického rizika vycházejí především z tzv. měkkých dat, zatímco ostatní dva index vycházejí z tzv. tvrdých dat.

Index korupce se pak nalézá v oblasti politických rizik. Index politického rizika hodnotí úroveň politické stability země. Index korupce v rámci ICRG vypovídá o tom, do jaké míry vysoce i níže postavení vládní úředníci vyžadují a přijímají úplatky v dané zemi. Dále jsou při hodnocení korupce zohledňovány specifické formy korupce, jako je např. klientelismus, nepotismus, financování politických stran atd. Index korupce je hodnocen ve spektru od 0 do 6 bodů, kde vyšší ohodnocení znamená nižší míru vnímání korupce.

Celkově se Index politického rizika skládá z 12 subindexů, které mají různé bodové ohodnocení a tím i různou váhu při výpočtu Indexu politického rizika. Subindexy jako je stabilita vlády, socioekonomické podmínky, investiční profil, domácí konflikty a vnější konflikty mají vyšší váhu a jsou ohodnoceny od 0 do 12 bodů. Korupce, armáda v politice, náboženské napětí, právo a pořádek, etnické napětí a demokratická zodpovědnost mají váhu nižší a dosahují bodového hodnocení od 0 do 6 bodů. Index kvality byrokracie dosahuje maximálně pouze 4 bodů.

3.2.2.2 Governance Matters

Další společností, která hodnotí vnímání korupce, je Světová banka (World Bank). Vnímání korupce je pak součástí agregovaného indexu Governance Matters (GM), který je od roku 1996 zveřejňován Světovou bankou. Tento index byl sestaven Světovou bankou pro posouzení kvality veřejné správy v zemi. Součástí GM je projekt The Worldwide Governance Indicators (WGI), který zahrnuje šest dimenzí:

- 1) demokracie (Voice and Accountability) - GM1,
- 2) politická stabilita (Political Stability and Absence of Violence) - GM2,

- 3) výkonnost vlády (Government Effectiveness) - GM3,
- 4) regulační kvalita (Regulatory Quality) - GM4,
- 5) právní řád (Rule of Law) - GM5,
- 6) kontrola korupce (Control of Corruption) - GM6.

Jak dále uvádějí internetové zdroje WGI, jsou tyto jednotlivé indikátory zveřejňovány každoročně, konkrétně za rok 2009 pro 213 zemí. Pro výpočet těchto indexů bylo za rok 2009 použito 31 zdrojů. Jedná se převážně o mezinárodní organizace či univerzity. Index kontroly korupce zachycuje, do jaké míry je vnímána náchylnost veřejného sektoru k získávání soukromých zisků a tendence politických elit k ovládnutí státu. Všech šest výše zmíněných indexů, nabývá hodnot od -2,5 až do +2,5. Čím vyšší je hodnota, tím lepších výsledků je dosaženo ve veřejné správě.

Je nutno podotknout, že u tohoto ukazatele nejsou používána stejná zdrojová data, jako které používá Transparency International při výpočtu CPI. V průběhu publikování GM docházelo ke změně v počtu zdrojů a v metodologii, avšak díky přepočítávání ukazatelů z minulých let, můžeme srovnávat výsledky GM v čase, viz Kaufmann, Kraay a Mastruzzi (2010). Poslední Index kontroly korupce byl publikován za rok 2009 pro 211 zemí.

3.2.2.3 Index ekonomické svobody

Kvalitu institucionálního prostředí přibližují i Indexy ekonomické svobody, které v současnosti publikují tři mezinárodní společnosti, a to The Freedom House, The Fraser Institute a The Heritage Foundation. Tyto Indexy ekonomické svobody využívají při svém výpočtu mnohé jiné ukazatele a čerpají jak z měkkých dat (názory respondentů) tak i z tvrdých dat (statistické zdroje). Tyto Indexy ekonomické svobody jsou často využívány pro komplexní zhodnocení úlohy státu v ekonomice ve vztahu k domácím a zahraničním subjektům, viz Konkurenční schopnost ČR (2010).

Dále se budu věnovat Indexu ekonomické svobody (Index of Economic Freedom, IEF), který vydává každoročně již od roku 1995 The Heritage Foundation. Podle internetových stránek této společnosti bylo v roce 2009 hodnoceno 183 zemí světa. Ekonomická svoboda je hodnocena prostřednictvím deseti dílčích hledisek (svobod), kde každé hledisko nabývá hodnoty od 0 do 100, přičemž hodnocení 100 znamená maximální možnou svobodu v dané oblasti. Celková hodnota Indexu ekonomické svobody se získává

neváženým průměrem hodnocení dílčích svobod. Podle hodnoty Indexu ekonomické svobody jsou země rozděleny na svobodné (nad 80 bodů), téměř svobodné (70 - 80 bodů), mírně svobodné (60 - 70 bodů), nesvobodné (50 - 60 bodů) a utlačované (pod 50 bodů).

Prvním hlediskem je svoboda podnikání, která znázorňuje administrativní obtížnost a finanční nákladnost zahájení, provádění a ukončení podnikání. Druhým hlediskem je svoboda obchodu, která zohledňuje průměrné celní sazby a necelní překážky u exportu a importu. Hledisko fiskální svobody zohledňuje výši daňové kvóty a podíl vládních příjmů na HDP. Čtvrté hledisko, velikost vlády, určuje míru nezávislosti na vládě, kterou lze vyjádřit pomocí míry vládních zásahů a podílem vládních výdajů na HDP. Měnová svoboda je zaměřena na míru inflace a cenové regulace. Investiční svoboda hodnotí, jestli existují omezení pro příliv zahraničního kapitálu a kvalitu investičního klimatu v dané zemi. Finanční svoboda zohledňuje otevřenost bankovního a finančního systému. Osmé hledisko, a to svoboda soukromého vlastnictví charakterizuje kvalitu vlastnických práv či nezávislost soudů. Deváté hledisko, osvobození od korupce navazuje na index vnímání korupce. Poslední hledisko, svoboda trhu práce hodnotí, jaké jsou náklady a regulace v případě přijímání a propouštění zaměstnanců.

3.3 Dílčí shrnutí

Jak již bylo uvedeno dříve, skutečnou hladinu korupce nelze prakticky zjistit. Můžeme však změřit, jak je korupce vnímána, prostřednictvím indikátorů měření úrovně korupce. Tyto ukazatele jsou však převážně podloženy prostřednictvím tzv. měkkých dat, a to nejčastěji ze sociologických průzkumů. Prostřednictvím těchto ukazatelů pak hovoříme o „míře korupce“ v dané zemi.

V současnosti existuje řada ukazatelů vnímání korupce. Nejjednodušeji lze tyto ukazatele členit na specifické indexy vnímání korupce a souhrnné indikátory. Specifické indexy jsou zaměřeny pouze na problematiku vnímání korupce. Souhrnné indikátory jsou charakteristické svým širším pojetím, kde subindex vnímání korupce je jen součástí souhrnných ukazatelů kvality institucionálního prostředí.

Do kategorie Specifických indexů řadíme Index plátců úplatků a Globální barometr korupce, které vydává Transparency International a vycházejí z dat získaných prostřednictvím šetření v rámci obyvatel a firem. Dalším specifickým indexem, který zveřejňuje Transparency

International je Index vnímání korupce, který využívá při svém výpočtu řadu jiných ukazatelů a je tak považován za složený index. CPI řadí země podle úrovně vnímání korupce ve veřejném sektoru a lze ho v současnosti označit za nejpoužívanější ukazatele vnímání korupce.

Souhrnným ukazatelem, který využívá zdrojů ze šetření v rámci firem a obyvatel je Global Competitiveness Index, který vydává Světové ekonomické fórum za účelem zhodnocení konkurenceschopnosti zemí podle řady faktorů. Mezi souhrnné ukazatele, které jsou zjišťovány prostřednictvím expertního hodnocení, řadíme například International Country Risk Guide, který zveřejňuje organizace Political Risk Services Group a hodnotí jednotlivá rizika v dané zemi. Další společností, která hodnotí vnímání korupce je Světová banka, která hodnotí kvalitu veřejné správy prostřednictvím projektu Governance Matters.

4. Analýza korupce ve vybraných zemích

V této kapitole bude analyzována korupce ve vybraných deseti postkomunistických zemích. Jedná se o země Visegrádské čtyřky (Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Polsko), dále o skupinu pobaltských zemí (Estonsko, Litva, Lotyšsko), skupinu dvou zemí jihovýchodní Evropy (Bulharsko a Rumunsko) a nakonec Slovinsko. Tyto země byly vybrány zejména proto, že si prošly podobným historickým vývojem v podobě centrálně plánovaného hospodářství, transformací v 90. letech a jsou v současnosti členy Evropské unie. Nejprve bude zhodnocena úroveň vnímání korupce v těchto zemích, a to za pomoci vybraných ukazatelů vnímání korupce. Dále budou zkoumány možné příčiny korupce v těchto zemích. Na konci této kapitoly budou navrženy jednotlivé antikorupční opatření pro dané země.

4.1 Komparace zemí pomocí jednotlivých ukazatelů

Ačkoliv všech deset vybraných zemí prošlo podobným historickým vývojem, existují zde jisté rozdíly ve vnímání korupce. Nejprve bude zhodnocena úroveň vnímání korupce prostřednictvím Indexu vnímání korupce, jakožto jednoho z nejpoužívanějších ukazatelů vnímání korupce ve veřejném sektoru. Jak se vyvíjelo vnímání korupce v průběhu času, bude hodnoceno podle Indexu kontroly korupce. Pomocí Globálního barometru korupce bude zkoumáno, které sektory v daných zemích jsou nejvíce zasaženy korupcí.

4.1.1 Index vnímání korupce

Hodnoty CPI pro vybrané země jsou uvedeny v tabulce č. 4.1. V této tabulce jsou také zobrazeny hodnoty ukazatele HDP, jenž je přepočítán na osobu a vyjádřen pomocí PPP v USD, čímž je umožněna komparace ekonomické úrovně vybraných zemí.⁹ Nejméně je ve vybraných zemích podle CPI vnímána korupce v Estonsku, dále pak ve Slovinsku. Pouze tyto dvě země mají lepší hodnocení vnímání korupce než je průměr všech členských zemí EU. Nejméně je korupce vnímána ze zemí Visegrádské čtyřky v Polsku, za kterým následuje další

---

⁹ Aby bylo dosaženo srovnatelné cenové úrovně, přepočítává se hrubý domácí produkt na obyvatele pomocí parity kupní síly (purchasing power parities – PPP). Podle Českého statistického úřadu lze definovat paritu kupní síly jako poměr cen v národních měnách za stejné zboží v různých zemích. Parita kupní síly tedy vyjadřuje množství jednotek národní měny, pomocí níž koupíme stejné množství výrobků a služeb na vnitrostátním trhu jako za jednotku cizí měny na trhu právě této cizí měny. Tento ukazatel umožňuje přesněji porovnávat ekonomické úrovně zemí.

pobaltská země, a to Litva. Podobně je korupce vnímána v Maďarsku a České republice. Z pobaltských zemí je na tom korupčně nejhůře Lotyšsko a ze zemí Visegrádské čtyřky je nejvíce vnímána korupce na Slovensku. Ze vzorku vybraných zemí jsou nejvíce korupcí zasaženy země jihovýchodní Evropy, a to Rumunsko a Bulharsko. Tyto dvě země jsou na tom nejhůře ze zemí EU, horší hodnocení má už jen Řecko. Hodnoty CPI u všech zemí jsou zobrazeny v příloze č. 1.

Podle ukazatele HDP na hlavu vyjádřeného pomocí PPP v USD lze označit za ekonomicky nejvyspělejší zemi ze vzorku vybraných zemí Slovinsko, dále následují země Visegrádské čtyřky a pobaltské země. Nejméně vyspělými zeměmi ze vzorku vybraných zemí je Bulharsko a Rumunsko. Podle lineární regrese, která byla provedena pro níže uvedené hodnoty, byla zjištěna poměrně nízká hodnota indexu determinace ¹⁰ $R^2 = 0,372$, což znamená, že samotná ekonomická úroveň země nemá významný vliv na úroveň korupce v daných zemích. Graf této regrese uvádím v příloze č. 4.

Tab. č. 4.1: CPI a HDP na hlavu v USD (PPP) pro vybrané země za rok 2010

Země	Hodnota CPI (2010)	Pořadí v CPI za rok 2010 pro EU-27	Země	HDP na hlavu v USD (PPP) za rok 2010
Estonsko	6,5	12	Slovinsko	28030,4
Slovinsko	6,4	13	Česká republika	24869,0
Polsko	5,3	18	Slovensko	22128,6
Litva	5,0	19	Polsko	18936,1
Maďarsko	4,7	20	Maďarsko	18738,4
Česká republika	4,6	21	Estonsko	18518,5
Lotyšsko	4,3	22	Litva	17185,2
Slovensko	4,3	22	Lotyšsko	14460,5
Rumunsko	3,7	25	Bulharsko	12851,2
Bulharsko	3,6	26	Rumunsko	11860,1
EU-27	6,3	-	EU-27	29704,1

Zdroj: Transparency International, Mezinárodní měnový fond, vlastní úprava.

¹⁰ Index determinace udává kvalitu regresního modelu a říká nám, z kolika procent rozptylu vysvětlované proměnné je vysvětleno modelem. Index determinace nabývá hodnoty od 0 do 1, kde 0 značí špatnou kvalitu regresního modelu a hodnota 1 dobrou kvalitu regresního modelu viz Hindls (2007) a Marek (2007).

4.1.2 Index kontroly korupce

Kvůli změnám v metodologii výpočtu CPI a změnám ve složení zdrojových průzkumů, ze kterých se CPI počítá, není podle Transparency International CPI vhodným nástrojem, který by sloužil ke sledování změn hodnocení konkrétních zemí v průběhu času. Meziroční srovnání lze provést jedině za předpokladu vysledování změny ve vnímání korupce přímo v použitých zdrojových údajích, které jsou při výpočtu CPI použity, viz Index vnímání korupce (CPI) 2010. Bohužel však TI konkrétní hodnoty zdrojových údajů pro jednotlivé země zveřejnila pouze pro rok 2010. Proto nebude zkoumán vývoj korupce v jednotlivých zemích pomocí ukazatele CPI, ale pomocí Indexu kontroly korupce.

Index kontroly korupce zachycuje, do jaké míry je vnímána náchylnost veřejného sektoru k získávání soukromých zisků a tendence politických elit k ovládnutí státu. Nabývá hodnoty od -2,5 až do +2,5. Čím vyšší je hodnota, tím lepších výsledků je dosaženo. Světová banka zveřejňovala výsledky tohoto indexu od roku 1996 pouze obrok a teprve od roku 2002 jsou výsledky zveřejňovány každoročně. Hodnoty tohoto ukazatele se nalézají v tabulce č. 4.2.

Tab. č. 4.2: Index kontroly korupce ve vybraných zemích pro období 1996 - 2009

Země	Index kontroly korupce										
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Slovinsko	1,36	1,19	0,91	0,86	0,96	1,17	0,98	1,05	1,02	0,95	1,06
ČR	0,58	0,56	0,33	0,41	0,56	0,51	0,60	0,39	0,31	0,36	0,46
Maďarsko	0,56	0,71	0,74	0,60	0,70	0,81	0,69	0,63	0,60	0,49	0,46
Slovensko	0,55	0,10	0,36	0,07	0,44	0,58	0,59	0,46	0,40	0,41	0,32
Polsko	0,53	0,75	0,66	0,41	0,53	0,33	0,33	0,25	0,27	0,42	0,48
Estonsko	-0,21	0,59	0,76	0,73	0,86	1,03	1,00	0,96	0,95	0,96	1,00
Rumunsko	-0,23	-0,35	-0,25	-0,34	-0,26	-0,15	-0,16	-0,09	-0,10	-0,03	-0,13
Litva	-0,24	0,26	0,43	0,23	0,35	0,43	0,31	0,16	0,14	0,13	0,25
Bulharsko	-1,02	-0,20	-0,11	-0,07	0,02	0,25	0,12	-0,02	-0,12	-0,20	-0,12
Lotyšsko	-1,02	0,17	0,10	0,05	0,34	0,31	0,39	0,37	0,33	0,29	0,30

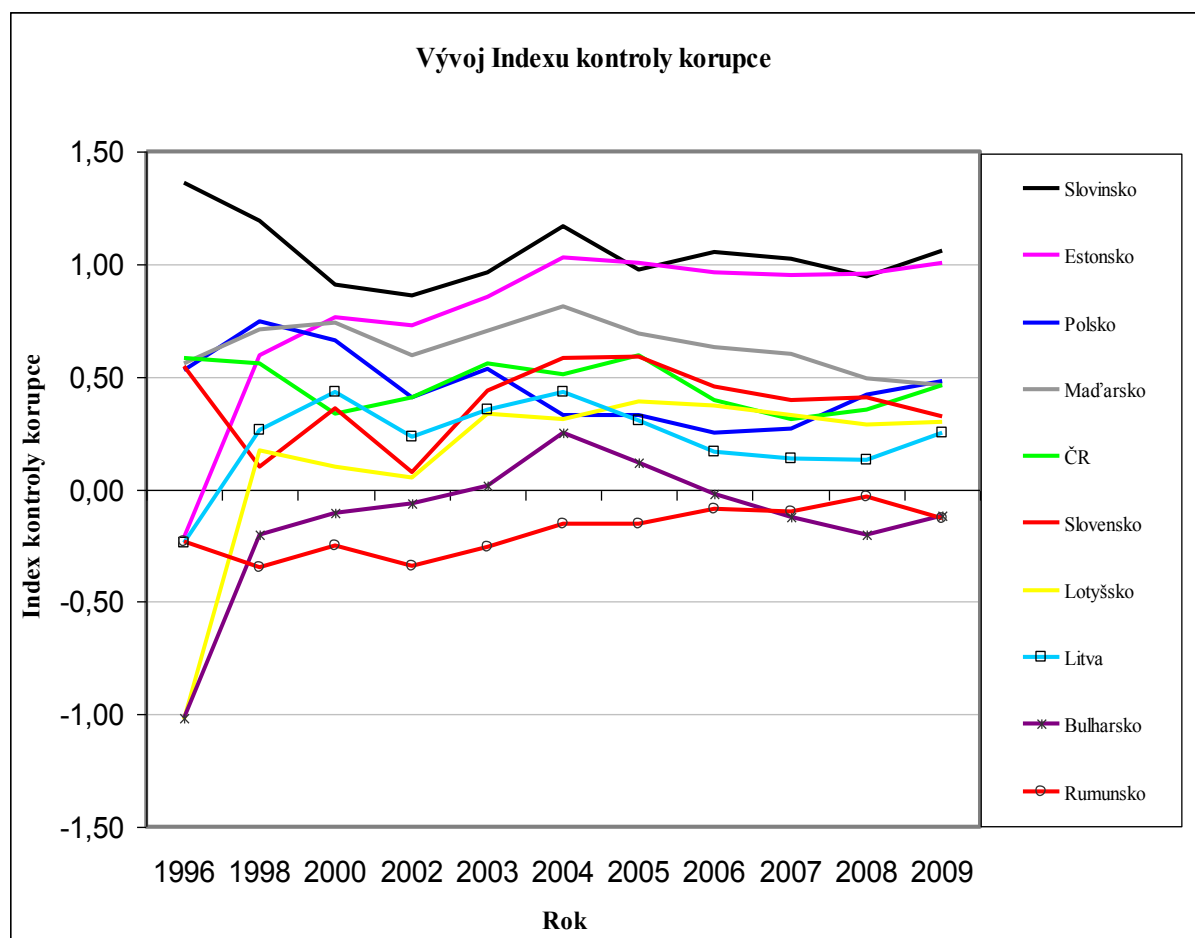
Zdroj: Světová banka, vlastní úprava.

V grafu č. 4.1 je znázorněna časová řada Indexu kontroly korupce pro vybrané země v průběhu čtrnácti let. Ve Slovinsku v druhé polovině 90. let byla korupce nejméně vnímána ze všech vybraných postkomunistických zemí, což platí i dodnes. Avšak podle hodnocení tohoto ukazatele došlo za čtrnáct let ke zvýšení vnímání korupce v této zemi. Co se týče ČR,

tak v roce 1996 byla korupce méně vnímána než v současnosti. Obecně lze říci, že v roce 1996 byla korupce vnímána ve všech zemích Visegrádské čtyřky na podobné úrovni. U všech vybraných zemí kromě Polska lze vysledovat pozitivní trend před rokem 2004, který souvisel s přístupem nových členských zemí do Evropské Unie. V období před rokem 2004 byly totiž vytvořeny nadnárodní protikorupční strategie a reformy, které měly pozitivní vliv na snížení korupce. Dokonce lze zaznamenat pozitivní trend i u Bulharska a Rumunska, ačkoliv tyto země se staly členy Evropské Unie až v roce 2007. I v těchto dvou zemích byly totiž vyvíjeny protikorupční snahy, které měly za cíl snížit korupci a přiblížit se tak ostatním evropským zemím v oblasti protikorupční politiky. Po roce 2005 lze ale u všech zemí V4 spíše vysledovat zhoršování ve vnímání korupce. V případě ČR a Polska lze vysledovat v roce 2007 jisté zlepšování ve vnímání korupce. U Slovenska a Maďarska existuje od roku 2007 spíše negativní trend ve zhoršování vnímání korupce.

Graf č. 4.1: Vývoj Indexu kontroly korupce

Zdroj: Světová banka, vlastní úprava.

K výraznému zlepšení ve vnímání korupce došlo v případě Estonska, kde se výrazně podařilo za období čtrnácti let snížit korupci. Velmi pozitivně lze hodnotit i Lotyšsko, kterému se podařilo v protikorupčních aktivitách předčit i minulosti lépe hodnocenou Litvu. V případě Litvy lze spatřit pozitivní trend až do roku 2004, dále ale došlo ke zhoršování vnímání korupce, které trvalo až do roku 2008. K výraznému snížení vnímání korupce došlo v případě Bulharska. K zlepšení ve vnímání korupce došlo i v Rumunsku, avšak nikoliv tak výrazně jako v případě Bulharska. Největšího zlepšení ve vnímání korupce dosáhly zejména pobaltské země a Bulharsko. Mezi rokem 2008 a 2009 došlo u většiny zemí k poklesu vnímání korupce. K nárůstu ve vnímání korupce došlo pouze u Maďarska, Slovenska a Rumunska.

4.1.3 Globální barometr korupce

Globální barometr korupce hodnotí, které sektory jsou podle názorů veřejnosti nejvíce zasaženy korupcí a nabývá hodnot v intervalu od 1 až do 5, kde číslo 1 znázorňuje nezkorumpovaný sektor a číslo 5 extrémně zkorumpovaný sektor.

Tabulka č. 4.3 zachycuje sektory u jednotlivých zemí podle toho, do jaké míry je u nich vnímána korupce. Kromě Bulharska lze u všech vybraných zemí označit za nejvíce zkorumpovanou oblast politické strany. V případě Litvy a Rumunska lze za nejvíce korupcí zasaženou oblast také považovat parlament a zákonodárné sbory. Avšak i u ostatních zemí můžeme oblast parlamentu a zákonodárného sboru považovat za významně prokorupční. Za druhou, nejvíce korupcí zasaženou oblast, lze v případě ČR označit veřejné představitele a státní úředníky. Tato oblast je považována za poměrně prokorupční také v ostatních zemích.

Podle výsledků globálního barometru korupce je ve vybraných zemích obecně daleko více vnímána tzv. velká (politická) korupce než tzv. malá (administrativní) korupce. Velká korupce se vyskytuje na centrální úrovni, zejména souvisí s ovlivňováním politiků při tvorbě právních předpisů a při rozhodování s veřejnými financemi. Dochází tak často k lobbingu, který vede k ovlivňování politiků a získávání jiných výhod prostřednictvím korupce pro soukromý sektor. Ve státní správě jsou korupcí velmi zasaženy i veřejné zakázky, o jejich přidělení bývá často rozhodováno na základě korupce. Jako jedna z možných příčin korupce ve veřejné správě je dle Smitha „...*vysoká míra politizace veřejné správy, a to jak na národní, tak na regionální a místní úrovni*...“ viz Smith (2008, str. 17). V praxi velmi často dochází k tomu, že personální místa ve veřejné správě bývají obsazována na základě tajných rozhodnutí politických představitelů.

Tab. č. 4.3: Globální barometr korupce 2010 – korupce podle sektorů u vybraných zemí

	ČR	Polsko	Maďar.	Slovin.	Litva	Lotyš.	Rumun.	Bulhar.
Politické strany	3,8	3,6	3,9	4,3	4,2	4,0	4,5	4,1
Parlament / zákonodárný sbor	3,6	3,4	3,4	3,7	4,2	3,7	4,5	3,9
Policie	3,5	3,2	3,2	3,2	3,7	3,3	3,9	3,8
Podnikatelský / soukromý sektor	3,3	3,5	3,8	3,7	3,5	3,0	3,6	3,7
Média	2,8	2,8	3,1	3,1	2,9	2,5	3,1	2,9
Veřejní představitelé / státní úředníci	3,7	3,4	3,2	3,6	3,8	3,6	3,8	3,9
Justice	3,5	3,3	2,9	3,5	4,0	3,2	4,0	4,3
Nevládní neziskové organizace	2,6	2,6	2,4	2,7	2,6	2,1	2,9	2,8
Církevní a náboženské instituce	2,5	2,7	2,2	3,2	2,5	1,8	2,3	2,7
Armáda	3,3	2,4	2,8	2,8	2,4	2,3	2,4	2,5
Vzdělávací systém	3,1	2,6	2,5	2,9	3,0	2,6	3,1	3,2

Zdroj: Global Corruption Barometer 2010, vlastní úprava.

V případě Maďarska a Slovinska je druhou nejvíce korupční oblastí podnikatelský sektor. V Bulharsku je za nejvíce korupcí zasaženou oblast považována justice. Poměrně silně je korupce vnímána i v Rumunsku a Litvě. Justice bývá korupcí zasažena zejména v oblasti konkurzů a zápisů do obchodního rejstříku, kde důvodem bývá příliš dlouhá doba trvající pro zápis do obchodního rejstříku, viz Petrovský (2007). Obecně lze říci, že ve vybraných zemích je korupce spíše vnímána ve veřejném sektoru, a to zejména na té nejvyšší centrální úrovni, kde je rozhodováno o hospodaření s veřejnými financemi.

Nejméně je korupce vnímána v oblasti církví a náboženských institucí, nevládních neziskových organizací a armády. V případě nevládních neziskových organizací a církevních a náboženských organizací pak nejsou ani tolik významné prokorupční podmínky, jelikož tyto oblasti nejsou tolik „lukrativní“ pro případné korupční chování.

Pro rok 2010 nebyly hodnoty globálního barometru korupce pro Estonsko a Slovensko zjištěny. Slovensko se sice zapojilo do tohoto průzkumu v roce 2010 úplně poprvé, ale obsah slovenského globálního barometru se liší od výše uvedených zemí. Jak uvádí slovenská pobočka Transparency International, došlo v rámci průzkumu ke komunikační chybě, čímž nebyli respondenti dotazováni na úplně stejné otázky jako u jiných zemí. Podle tohoto průzkumu je na Slovensku považována za nejvíce zkorumpovanou oblast justice, stejně jako je tomu v případě Bulharska.

4.2 Analýza příčin korupce

V této kapitole budou hodnoceny možné příčiny korupce ve vybraných zemích. V první řadě mají vliv na úroveň korupce v dané zemi historické a kulturní faktory, dále pak exogenní faktory (import korupce do země v rámci mezinárodního obchodu) či endogenní faktory (kvalita institucionálního rámce).

4.2.1 Historické faktory

Všech deset vybraných zemí dříve uplatňovalo ve své hospodářské praxi více či méně centrálně plánované hospodářství, které mělo významný vliv na úroveň korupce. Nutno podotknout, že v Maďarsku a Slovinsku bylo uplatňováno centrálně plánované hospodářství mnohem „volněji“, neboť zde existoval i soukromý sektor.

Korupci se daří zejména v systémech, které jsou charakteristické řadou uměle vytvořených překážek, monopolů v rámci vládní moci či regulačních opatřeních. Všechny tyto charakteristiky byly typické pro centrálně plánované ekonomiky. Jak dále uvádí Otáhal (2006), jednou z příčin korupce v centrálně plánované ekonomice je neexistence trhu. Ilegalita volného trhu dala vzniku stínové ekonomiky, jež volný trh de facto nahrazovala. Převís poptávky po zboží a službách nad centrálně stanovenou nabídkou pak vedl obyvatele k obchodu na černém trhu. Nedostatečná nabídka statků a služeb byla v pravomoci byrokratů, kteří mohli rozhodovat o distribuci většiny statků a služeb. Byrokraté, kteří disponovali těmito pravomocemi, často přijímali úplatek za přidělení často těžko dostupného statku. Nejvíce se uplácelo v oblasti prodeje zboží a služeb. Jednalo se především o uplácení při nákupu zboží dlouhodobé spotřeby.

Podle Friče (1999) si socialistický stát zajišťoval svou stabilitu režimu prostřednictvím korumpování obyvatelstva. Dá se říci, že korupce byla nutnou podmínkou pro nadále

fungování státní správy a politického režimu. De facto státem tolerovaná korupce byla náhradou za reformu stávajícího systému. Korupce byla natolik rozšířeným jevem, že se dostala až do stádia systémové korupce, což je nejvyšší možné stádium rozšíření korupce, kdy státní správa a politika bez korupčních praktik nemůže ani fungovat.

V devadesátých letech došlo ke zhroucení centrálně plánovaných ekonomik a k následné transformaci na tržně řízené hospodářství. Transformace znamenala změnu institucionálního rámce ekonomiky, deregulaci, privatizaci státních podniků, liberalizaci atd. Tato změna však s sebou přinesla řadu negativních jevů, jako je hospodářská kriminalita a korupce, které souvisely s pomalou přeměnou neformálních institucí a slabou legislativou. Převládá názor, že právě způsob privatizace spoluvytvářel prostor pro korupční praktiky. V průběhu velké privatizace se nevytvořily transparentní instituce, což dalo vzniku sociálních struktur, které využily příležitosti ke korupci. Problém byl v nedostatečném právním prostředí a nedodržování zákona při schvalování privatizačních projektů, viz Smith (2008).

V transformačním období dochází k výraznému poklesu uplácení v oblasti obchodu a služeb, jež je ale nahrazeno zvyšováním korupce ve veřejné správě a administrativě. Už se neuplácí ani tak kvůli získání statku či služby, ale pro urychlení úřednické procedury či získání povolení viz Chmelík (2003).

Korupce je významným problémem postsocialistických ekonomik, proto se boj proti korupci stal důležitým kritériem pro vstup tranzitivních zemí do Evropské unie. „...*Samotný proces přibližování k Evropské unii pak výrazně pozitivně ovlivnil budování protikorupční politiky, implementaci protikorupčních mechanismů a vytváření transparentního ekonomického prostředí...*“ Volejníková (2007, str. 187). Došlo k vytvoření nadnárodních protikorupčních strategií a reforem, které měly vliv na snížení korupce v tranzitivních zemích. Bohužel však dědictví zvyklostí ohledně korupčního chování, klientelismus a nedůvěra vůči státu z dob komunistické éry a transformace představuje jistou bariéru při realizaci protikorupčních opatření.

4.2.2 Exogenní faktory

Samotnou úroveň korupce však nemůžeme odvozovat pouze od kulturní historie země. Korupční prostředí se vytváří individuálně na základě řady faktorů. První z těchto faktorů lze označit za exogenní, kdy může docházet k nárůstu korupce v dané zemi díky vlivu vnějšího prostředí. Například pokud dochází k „importu“ korupce do dané země díky zahraničnímu obchodu.

V této podkapitole bude uvedeno, které země jsou hlavními importními partnery do daných vybraných zemí. Tím bude posouzeno, zdali nejsou jednou z možných příčin korupce v dané zemi právě „přeshraniční“ toky zboží nebo toky kapitálu z hlavních partnerských zemí. Růst konkurence a liberalizace mezinárodního obchodu by měly sice vést ke snižování korupce, avšak při růstu mezinárodního obchodu může dojít k vytváření řad korupčních příležitostí. Mnoho zahraničních investorů přináší své kulturní či obchodní zvyklosti do hostitelské země. Toto hodnotí Index plátců úplatků, který řadí nejvýznamnější exportní země, a to podle náchylnosti jejich firem uplácet v zahraničí. Konkrétně do jaké míry korporace, které mají sídlo v těchto zemích, mají sklon k uplácení vysoce postavených úředníků v zemích, kam dovážejí své zboží nebo umísťují své investice.

Tabulka č. 4.4: Hodnoty BPI za rok 2008

Pořadí	Země	BPI 2008	Pořadí	Země	BPI 2008
1.	Belgie	8,8	12.	Španělsko	7,9
1.	Kanada	8,8	13.	Hongkong	7,6
3.	Nizozemsko	8,7	14.	Jižní Afrika	7,5
3.	Švýcarsko	8,7	14.	Jižní Korea	7,5
5.	Německo	8,6	14.	Tchaj-wan	7,5
5.	Velká Británie	8,6	17.	Itálie	7,4
5.	Japonsko	8,6	17.	Brazílie	7,4
8.	Austrálie	8,5	19.	Indie	6,8
9.	Francie	8,1	20.	Mexiko	6,6
9.	Singapur	8,1	21.	Čína	6,5
9.	Spojené státy	8,1	22.	Rusko	5,9

Zdroj: Transparency International, vlastní úprava.

Tabulka č. 4.4 uvádí poslední publikované hodnoty BPI za rok 2008 pro celkem 22 zemí. Nejlépe se v žebříčku BPI umístily země Belgie a Kanada s hodnotou BPI 8,8, kde tamní firmy při svých zahraničních operacích nejméně využívají úplatků. Dále se umístily země jako Nizozemsko, Švýcarsko, Německo či Velká Británie. Nejhůře se umístily země

jako Rusko, Čína, Mexiko, Indie. Seskupení zemí BRIC (Brazílie, Rusko, Indie a Čína) dosahuje v hodnocení pomoci BPI poměrně špatných výsledků, viz Bribe Payers Index 2008.

Prostřednictvím Indexu plátců úplatků bude zkoumáno, zda skutečně dochází k importu korupce do vybraných zemí skrze mezinárodní obchod. Analýza je provedena prostřednictvím ukazatele podílu importu hlavních partnerských zemí na celkovém importu zboží vybraných zemí. Jelikož služby jsou většinou neobchodovatelné a nebylo možno dohledat pro všechny země data pro import zboží a služeb, jsou použita data pouze pro import zboží. V tabulkách č. 4.5 a 4.6 jsou uvedeny tyto hodnoty za dvouletá období, kde data byly vypočítány na základě vlastních propočtu dat vždy k 1. 7. daného roku. Zdrojová data a výpočty jednotlivých podílů jsou uvedeny v příloze č. 5.

Hlavním importním partnerem pro všechny země Visegrádské čtyřky je především Německo, které je hodnoceno prostřednictvím BPI jako země, která by neměla importovat korupci do partnerských zemí. V případě ČR lze zaznamenat významný dovoz zboží z Nizozemska, u kterého dochází v průběhu času spíše ke snižování dovozu. V poslední době narůstá objem dováženého zboží do ČR a Maďarska z Číny, což může s sebou přinést korupční podněty, neboť tato země je hodnocena jako druhá nejhorší v žebříčku BPI.

Tabulka č. 4.5: Hlavní importní země a hodnoty jejich podílů na importu zboží vybraných zemí

Hlavní importní země a její podíl na celkovém importu zboží vybrané země								
	2004-2005		2006-2007		2008-2009		2010	
	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>
ČR	Německo	35,00	Německo	32,02	Německo	30,47	Německo	27,52
	Nizozemsko	6,18	Nizozemsko	6,32	Polsko	6,81	Čína	7,99
	Slovensko	6,00	Slovensko	6,17	Slovensko	6,61	Polsko	6,82
Maďar.	Německo	28,23	Německo	28,23	Německo	25,37	Německo	25,25
	Rusko	6,96	Rusko	7,94	Rusko	8,55	Čína	9,55
	Rakousko	6,89	Čína	6,63	Čína	7,19	Rusko	8,15
Polsko	Německo	29,67	Německo	29,40	Německo	28,43	Německo	27,49
	Itálie	8,00	Rusko	9,34	Rusko	9,45	Rusko	10,43
	Rusko	7,91	Itálie	7,66	Itálie	7,17	Itálie	6,62
Sloven.	Německo	24,60	Německo	21,79	Německo	19,00	Německo	17,54
	ČR	19,42	ČR	17,61	ČR	18,75	ČR	16,66
	Rusko	10,45	Rusko	9,85	Rusko	10,04	Rusko	10,36
Slovin.	Itálie	21,67	Itálie	19,51	Itálie	17,81	Itálie	17,82
	Německo	20,07	Německo	18,19	Německo	16,22	Německo	16,64
	Rakousko	12,26	Rakousko	11,23	Rakousko	11,78	Rakousko	11,04

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a úprava.

V případě Polska a Maďarska je jedním z významných obchodních partnerů Rusko, jež je považováno dle BPI za nejvíce prokorupční z významných exportních zemí. Slovinským největším importérem je Itálie, která také může mít negativní vliv na korupci ve Slovinsku. Avšak vzhledem k tomu, že podíl importu z Německa je velmi podobný, jako je tomu u Itálie, lze předpokládat, že tento vliv nebude v případě Slovinska až tak markantní. Závěrem lze říci, že v případě zemí V4 a Slovinska nelze spatřovat za jednu z hlavních příčin korupce import zboží.

V tabulce č. 4.6 jsou uvedeny další hodnoty pro pobaltské země a země jihovýchodní Evropy. Hlavními importními partnery u Estonska je Finsko a Německo. Finsko sice není hodnoceno pomocí BPI, avšak dle hodnocení CPI patří k zemím s nejnižší vnímanou mírou korupce ve světě. Žebříček zemí dle CPI pro rok 2010 je uveden v příloze č. 1. V případě Litvy je v současnosti třetina importu dovážena z Ruska, což může být jednou z příčin korupce v dané zemi. Největšími importními partnery v případě Lotyšska je Litva a Německo. Litva sice není součástí hodnocení BPI, ale je prostřednictvím CPI lépe hodnocena než Lotyšsko.

Tabulka č. 4.6: Hlavní importní země a hodnoty jejich podílů na importu zboží vybraných zemí

Hlavní importní země a její podíl na celkovém importu zboží vybrané země								
	2004-2005		2006-2007		2008-2009		2010	
	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>
Estonsko	Finsko	19,94	Finsko	16,29	Finsko	14,73	Finsko	15,42
	Německo	14,42	Německo	12,90	Německo	12,62	Německo	11,53
	Švédsko	8,62	Rusko	12,31	Litva	12,11	Lotyšsko	10,70
Litva	Rusko	24,19	Rusko	20,86	Rusko	31,86	Rusko	33,70
	Německo	17,66	Německo	14,97	Německo	11,34	Německo	10,55
	Polsko	7,91	Polsko	9,66	Polsko	10,03	Polsko	8,51
Lotyšsko	Litva	14,45	Německo	19,20	Litva	17,02	Litva	16,89
	Německo	14,07	Litva	14,04	Německo	12,61	Německo	12,80
	Estonsko	7,84	Estonsko	7,32	Rusko	9,04	Polsko	8,05
Bulhar.	Německo	15,15	Německo	13,40	Rusko	18,50	Rusko	14,35
	Itálie	11,02	Itálie	10,30	Německo	11,95	Německo	10,65
	Rusko	9,59	Rusko	8,42	Itálie	8,46	Itálie	7,45
Rumun.	Itálie	18,04	Německo	16,31	Německo	16,11	Německo	16,08
	Německo	14,97	Itálie	14,99	Itálie	12,21	Itálie	13,80
	Rusko	8,27	Rusko	6,92	Maďarsko	7,43	Maďarsko	8,75

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a úprava.

Bulharskými významnými importními partnery za poslední období jsou především Rusko, Německo a Itálie. Jelikož součet podílů importu Ruska a Itálie byl v uvedených letech vždy vyšší než import Německa, může být právě import zboží jednou z příčin vysokého vnímání korupce v dané zemi. Podobný problém se týkal i Rumunska do roku 2007, avšak od roku 2008 není tento vliv tolik patrný. Závěrem lze konstatovat, že jednou z příčin korupce v Litvě, Bulharsku a Rumunsku může být částečně mezinárodní obchod zboží.

Dále bude zkoumáno, jestli není jednou z možných příčin korupce ve vybraných zemích mezinárodní pohyb kapitálu, a to prostřednictvím toků přímých zahraničních investic do těchto zemí. Investoři při svém rozhodnutí o investování do dané země často přihlíží k tomu, jaké je v dané zemi korupční klima. Jestliže dochází k růstu korupce v dané zemi, může to vést z dlouhodobého hlediska k poklesu PZI či k odchodu investorů. Tabulky č. 4.7 a 4.8 zachycují investiční podíly partnerských zemí na celkovém objemu PZI vybraných zemí. Jedná se o kreditní PZI, což jsou transakce, které vedou k přísunu peněžních prostředků do dané země. Zdrojová data a výpočty jednotlivých podílů jsou uvedeny v příloze č. 6.

Tabulka č. 4.7: Hlavní investiční země a jejich podíl na celkovém PZI vybraných zemí

Hlavní investiční země a jejich podíl na celkovém PZI vybrané země						
	2004-2005		2006-2007		2008-2009	
	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>
ČR	Slovensko	28,05	Nizozemsko	21,31	Nizozemsko	65,22
	Kypr	20,00	Slovensko	20,32	Polsko	7,44
	Rusko	8,92	Kypr	16,34	Slovensko	6,60
Maďarsko	Slovensko	39,90	VB	28,53	Jižní Korea	34,53
	Polsko	12,43	Slovensko	20,03	Itálie	9,64
	Bulharsko	8,70	Kypr	10,31	Nizozemsko	9,34
Polsko	Švýcarsko	18,36	Nizozemsko	36,27	Švýcarsko	51,02
	Nizozemsko	13,14	Lucembursko	11,27	Německo	10,97
	ČR	12,71	Švýcarsko	9,60	VB	8,61
Slovensko	ČR	31,05	ČR	44,90	Kypr	36,74
	USA	19,18	Nizozemsko	29,17	ČR	17,09
	Nizozemsko	13,70	Kypr	9,01	Nizozemsko	9,81
Slovinsko	Libérie	26,17	Srbsko a CH	20,15	Libérie	25,58
	Polsko	14,55	Chorvatsko	11,69	Makedonie	17,08
	Rakousko	12,68	Nizozemsko	8,96	Srbsko	8,86

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a úprava.

Podle tabulky č. 4.7 je největším investorem pro ČR především Nizozemsko, ze kterého by nemělo dle hodnocení BPI docházet ke zvyšování korupce v dané zemi. V případě

Maďarska došlo za sledované období k významným tokům PZI především z Velké Británie a Jižní Koreje. Velká Británie je pomocí BPI dobře hodnocenou zemí, Jižní Korea ale může mít vliv na růst korupce v dané zemi. Přímé zahraniční investice z Jižní Koreje a Itálie za poslední sledované období mohly mít částečný vliv na současné zhoršení korupce v Maďarsku. Za nejvýznamnější investory pro Polsko lze označit Švýcarsko a Nizozemsko, což jsou podle BPI velmi dobře hodnocené země. Ve Slovensku došlo k přílivu PZI za sledované období zejména z ČR a Kypru. Pro ČR a Kypr sice nejsou hodnoceny v BPI, avšak dle hodnocení CPI je v těchto zemích mnohem méně vnímána korupce než ve Slovensku. Do Slovinska přicházely PZI především z Libérie, Srbska a Černé Hory či Makedonie. Všechny tyto země jsou dle CPI zeměmi s vyšší mírou vnímání korupce, což je jeden z důvodů, proč došlo po roce 2004 k nárůstu vnímání korupce ve Slovinsku.

Tabulka č. 4.8 : Hlavní investiční země a jejich podíl na celkovém PZI vybraných zemí

Hlavní importní země a její podíl na celkovém importu vybrané země						
	2004-2005		2006-2007		2008-2009	
	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>
	Estonsko					
	Lotyšsko	48,17	Lotyšsko	41,93	Litva	31,67
	Kypr	14,02	Litva	29,47	Lotyšsko	28,14
	Litva	25,27	Kypr	12,87	Kypr	22,01
Litva	Francie	25,00	Estonsko	33,06	Kypr	20,18
	Estonsko	20,83	Švédsko	28,06	Dánsko	16,96
	Rusko	15,28	Lotyšsko	9,72	Bělorusko	15,89
Lotyšsko	Estonsko	47,65	Švýcarsko	53,63	Švýcarsko	40,22
	Švýcarsko	26,47	Litva	20,11	Kypr	17,75
	Litva	22,94	Panen. Ostrovy	14,29	Švédsko	16,67
Bulharsko	Rusko	31,25	Malta	47,98	Malta	23,53
	Rumunsko	23,00	Rusko	15,38	Německo	13,73
	Turecko	23,00	Makedonie	10,53	Francie	7,69
Rumunsko	2005		2006-2007		2008-2009	
	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>	<i>Země</i>	<i>Podíl v %</i>
	Moldavsko	50,00	VB	22,58	Nizozemsko	44,35
	VB	25,00	Moldavsko	20,97	Švýcarsko	14,99
	Bulharsko	12,50	Bulharsko	19,35	Moldavsko	11,63

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a úprava.

Jak ukazuje tabulka č. 4.8, hlavní investiční zemí pro Estonsko je Lotyšsko a Litva, které jsou hodnoceny pomocí CPI o něco hůře než Estonsko. Tento rozdíl však není natolik markantní, aby došlo ke zvýšení korupce v Estonsku. V případě Litvy nelze také říci, že by došlo ke zhoršení korupce díky PZI, neboť Francie je dle BPI poměrně dobře hodnocenou

zemí a Estonsko a Kypr jsou dle CPI také země s nízkou mírou korupce. Hlavní investiční zemí pro Lotyšsko je Švýcarsko, přičemž dle BPI by nemělo docházet k importu korupce z této země. Do Bulharska významně investovalo v období 2004 až 2007 Rusko, jež mohlo mít vliv na korupční klima v Bulharsku. V současnosti je největší investiční zemí pro Bulharsko Malta, která je dle CPI pozitivně hodnocena, takže by mohlo dojít naopak k postupnému snižování korupce. V případě Rumunska je zobrazena kratší časová řada, neboť data pro rok 2004 nebyly uvedeny. Moldavsko je dle CPI zemí s vysokou mírou vnímání korupce, jež mohlo ovlivnit míru korupce v Rumunsku. Avšak od roku 2006 dochází k přílivu kapitálu ze zemí s nižší mírou korupce, což by mohlo vést k poklesu vnímání korupce v Rumunsku.

Na základě dvou výše provedených analýz lze konstatovat, že v případě ČR, Polska a Slovenska nemá mezinárodní obchod významný vliv na úroveň korupce. To neplatí u Slovinska, kde došlo v roce 2004 díky PZI ke zvýšení korupce a v případě Maďarska, došlo ke zhoršení korupce díky PZI až po roce 2008. Co se týče pobaltských zemí, tak lze říci, že PZI neovlivnily korupční klima v těchto zemích. Avšak příčinou korupce v Litvě může být mezinárodní obchod se zbožím s Ruskem. Vysoká úroveň vnímané korupce v Bulharsku a Rumunsku může být zapříčiněna právě mezinárodním obchodem, a to jak importem zboží, tak importem kapitálu skrze PZI.

4.2.3 Endogenní faktory

Tyto faktory jsou pojaty jako vnitřní činitele, kdy korupce je vytvářena přímo v systému dané země. Jelikož je v postkomunistických zemích vytýkána především korupce ve veřejném sektoru, je dále zhodnocena kvantitativní a kvalitativní úroveň veřejného sektoru.

4.2.3.1 Velikost veřejného sektoru

Jedním z možných způsobů, jak hodnotit velikost veřejného sektoru, je využití podílu veřejných výdajů v % z HDP. Tímto však lze de facto hodnotit pouze kvantitativní stránku veřejného sektoru. V tabulce č. 4.9 jsou zobrazeny hodnoty CPI a vládních výdajů v % HDP pro vybrané země za rok 2010. Lze říci, že neplatí hypotéza o tom, že čím větší je vládní sektor, tím je korupce v dané zemi vyšší neboli více vnímána. Podle této hypotézy přináší větší vládní sektor i větší příležitosti ke korupčnímu jednání. Například Slovinsko má nejvyšší hodnotu vládních výdajů, avšak dosahuje poměrně dobrých výsledků ve vnímání korupce. Naopak je tomu v případě Bulharska, kde hodnota vládních výdajů je z vybraných zemí nejnižší, avšak dosahuje nejhorších výsledků ve vnímání korupce z vybraných zemí.

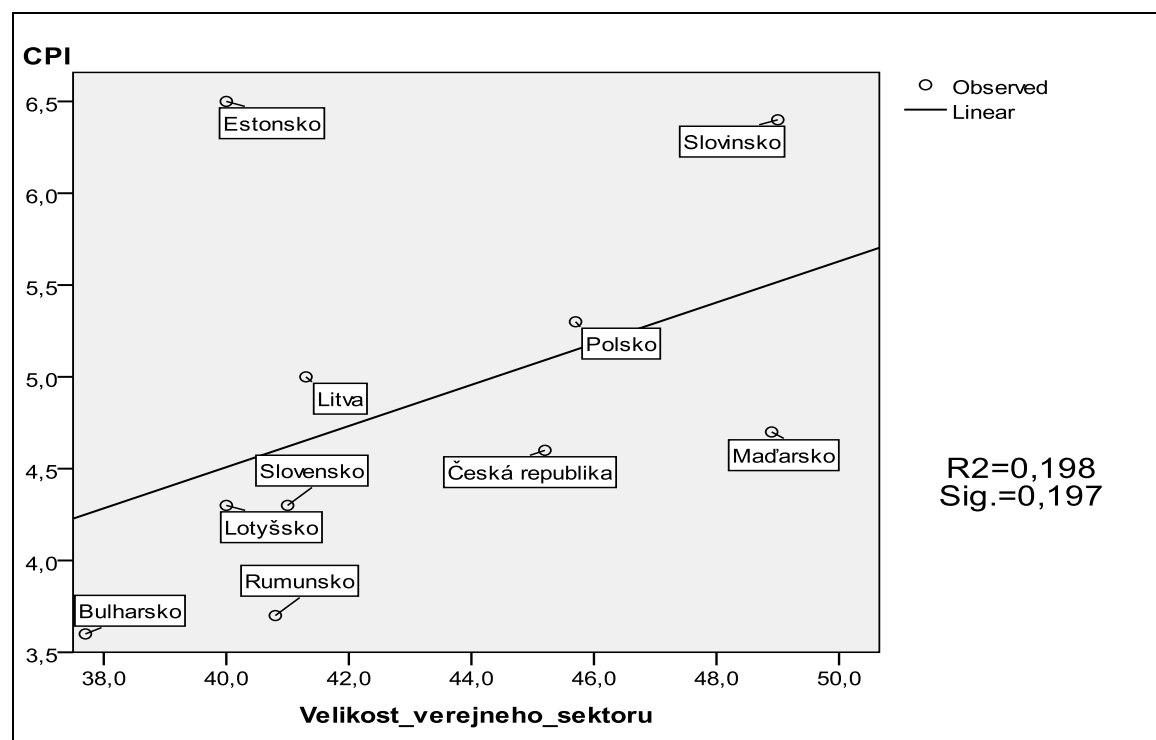
Hypotézu o tom, že menší velikost vládních výdajů znamená menší možnou příležitost ke korupčním praktikám, splňuje Estonsko, kde vládní výdaje jsou poměrně nízké, a dosahuje nejlepších výsledků ve vnímání korupce.

Tabulka č. 4.9: Hodnoty CPI a vládní výdaje (v % HDP) za rok 2010

Země	CPI	Vládní výdaje (v % HDP)
Estonsko	6,5	40,0
Slovinsko	6,4	49,0
Polsko	5,3	45,7
Litva	5,0	41,3
Maďarsko	4,7	48,9
Česká republika	4,6	45,2
Lotyšsko	4,3	40,0
Slovensko	4,3	41,0
Rumunsko	3,7	40,8
Bulharsko	3,6	37,7

Zdroj: Transparency International, OECD, vlastní úprava.

Graf č. 4.2 Regrese mezi CPI a velikostí vládních výdajů (v % HDP) pro vybrané země za rok 2010

Zdroj: Transparency International, OECD, vlastní úprava.

V grafu č. 4.2 lze sice vysledovat přímý vztah mezi velikostí vládního sektoru a vnímáním korupce, avšak hodnota indexu determinace (R^2) činí pouze 0,198; proto nelze tento přímý vztah označit za nikterak významný. Nelze tedy jednoznačně přijmout hypotézu o tom, že čím větší veřejný sektor je, tím je v dané zemi více vnímána korupce. Ani však podle vypovídací hodnoty regresní analýzy přijmout hypotézu, že čím je větší veřejný sektor, tím méně je v dané zemi korupce vnímána. Ačkoliv existuje řada důvodů, proč „zeštíhlit“ veřejný sektor, snižování korupce tímto důvodem skutečně není. Závěrem lze říci, že velikost vládního sektoru nemá vliv na vnímání korupce v dané zemi, tudíž je nutno hledat příčiny korupce v kvalitativních charakteristikách veřejného sektoru.

4.2.3.2 Governance Matters

Hodnocení kvality veřejné správy se dlouhodobě zabývá Světová banka, a to v rámci projektu Governance Matters, který zahrnuje šest indikátorů, a to Index demokracie GM1, Index politické stability GM2, Index výkonnosti vlády GM3, Index regulační kvality GM4, Index právního řádu GM5 a nakonec Index kontroly korupce GM6. Jednotlivé indexy nabývají hodnot v intervalu od -2,5 (nejhorší výsledek) až po +2,5 (nejlepší výsledek).

Index demokracie hodnotí, jak se mohou občané podílet na politickém rozhodování prostřednictvím voleb, jakou mají svobodu projevu, svobodu sdružování a jak jsou v zemi svobodná média. Hodnoty tohoto ukazatele jsou znázorněny v tabulce č. 4.10. Jak již bylo zmíněno výše, ukazatele Governance Matters se publikují každoročně od roku 2002, avšak pro větší časovou škálu uvádím i předchozí hodnoty, které se zveřejňovaly pouze každý druhý rok. V roce 1996 lze podle tohoto ukazatele za nejvíce demokratické označit Slovinsko a Maďarsko, je to zřejmě z důvodu toho, že v těchto zemích nebyl tak tvrdě uplatňován komunismus, jako tomu bylo v ostatních zemích.

V případě Slovenska lze říci, že v roce 1996 dosahovalo poměrně špatných výsledků v hodnocení demokracie, avšak za výše uvedené patnáctileté období došlo k největšímu zlepšení hodnocení demokracie z vybraných zemí. Celkově země, které se umístili v roce 1996 z vybraných zemí nejhůře v hodnocení demokracie, jako je Slovensko, Bulharsko či Rumunsko, za patnáct let dosáhly největšího zlepšení u tohoto ukazatele. V případě ČR, Polska, Maďarska nedošlo ve srovnání s rokem 1996 a 2009 k nikterak výrazné změně. Můžeme však u těchto zemí od roku 2000 vysledovat jistý pozitivní trend, který souvisí s přípravou na vstup do EU a přibližováním se starým členským zemím. Pro rok 2009 je nejlépe hodnocenou zemí Estonsko a následně Česká republika.

Tab. č. 4.10: Index demokracie ve vybraných zemích pro období 1996 - 2009

Země	Index demokracie										
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Slovinsko	1,10	1,20	1,05	1,12	1,16	1,10	1,07	1,08	1,07	0,99	0,99
Maďarsko	1,05	1,08	1,17	1,17	1,22	1,18	1,16	1,07	1,06	1,02	1,01
Polsko	0,98	1,05	1,04	1,08	1,09	1,02	0,96	0,80	0,80	0,88	1,03
ČR	0,97	0,95	0,72	1,00	1,04	0,97	0,92	1,00	1,00	1,04	1,06
Litva	0,93	0,89	0,85	0,92	1,03	0,90	0,91	0,90	0,89	0,85	0,88
Estonsko	0,91	0,99	0,96	1,06	1,12	1,10	1,01	1,01	1,07	1,09	1,11
Lotyšsko	0,75	0,81	0,71	0,85	0,91	0,72	0,77	0,85	0,86	0,75	0,79
Slovensko	0,25	0,71	0,79	0,99	1,04	0,96	0,92	0,97	0,93	0,87	0,87
Rumunsko	0,18	0,36	0,40	0,46	0,34	0,37	0,36	0,51	0,49	0,48	0,46
Bulharsko	0,11	0,38	0,48	0,58	0,49	0,56	0,50	0,60	0,65	0,57	0,54

Zdroj: Světová banka, vlastní úprava.

Index politické stability hodnotí, jaká je pravděpodobnost destabilizace či svržnutí vlády násilnými prostředky. Společně s Indexem demokracie posuzují kvalitu politického procesu. Podle tabulky č. 4.11 je nejlépe hodnocenou zemí v roce 1996 ale i v roce 2009 ČR. Dále je pak pořadí velmi podobné jako v případě prvního ukazatele. Výrazného zlepšení během zobrazeného období došlo v případě Bulharska.

Tab. č. 4.11: Index politické stability ve vybraných zemích pro období 1996 - 2009

Země	Index politické stability										
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ČR	1,09	0,83	0,64	1,00	0,92	0,75	0,87	1,00	0,97	1,03	0,92
Slovinsko	1,02	1,07	0,92	1,16	1,12	0,99	0,99	1,04	1,05	1,08	0,87
Maďarsko	0,82	1,16	0,83	1,12	1,10	0,87	0,93	0,95	0,75	0,75	0,60
Polsko	0,78	0,70	0,48	0,74	0,71	0,28	0,43	0,43	0,67	0,88	0,91
Slovensko	0,68	1,09	0,55	0,87	0,94	0,60	0,83	0,75	0,95	1,03	0,89
Estonsko	0,67	0,68	0,81	0,93	0,96	0,75	0,65	0,78	0,65	0,61	0,59
Lotyšsko	0,52	0,13	0,61	0,89	1,05	0,77	0,79	0,85	0,66	0,38	0,44
Litva	0,44	0,41	0,56	0,93	1,07	0,80	0,77	0,86	0,81	0,78	0,66
Rumunsko	0,39	0,19	0,02	0,45	0,40	0,17	0,22	0,25	0,29	0,26	0,40
Bulharsko	-0,22	0,57	0,49	0,50	0,31	0,17	0,24	0,46	0,43	0,43	0,47

Zdroj: Světová banka, vlastní úprava.

Třetí a čtvrtý ukazatel GM hodnotí efektivnost vládních politik. Index výkonnosti vlády zachycuje vnímání kvality veřejných služeb, byrokracie či nezávislosti státních úředníků. Při srovnání výsledků hodnocení Indexu výkonnosti vlády dle tabulky č. 4.12

s výsledky Indexu kontroly korupce (viz tabulka č. 4.2), lze spatřit, že nejlépe je hodnocena výkonnost vlády v roce 2009 u Estonska, dále u Slovinska. Tyto dvě země jsou nejlépe hodnoceny i v případě vnímání korupce u Indexu kontroly korupce. U těchto dvou zemí je relativně dobře hodnocená efektivnost vlády jednou z příčin, proč právě tyto země dosahují nejlepších výsledků ve vnímání korupce z vybraných zemí.

Zajímavé výsledky u Indexu výkonnosti vlády vykazuje Česká republika, která je na tom mnohem lépe v žebříčku hodnocení výkonnosti vlády než žebříčku hodnocení korupce. Znamená to, že hlavním důvodem, proč ČR dosahuje poměrně špatných výsledků ve vnímání korupce, nespočívá ani tak v neefektivnosti vlády. Nutno dodat, že ačkoliv se tento ukazatel nazývá Index výkonnosti vlády, není subjektem zkoumání ani tak vláda, jako spíše veřejná správa a byrokratický aparát vůbec. S ohledem na výše zmíněný Globální barometr korupce, kde byla nejvíce korupce vnímána v oblasti politických stran lze říci, že problematickou oblastí v ČR není ani tak samotná veřejná správa, ale spíše politické strany na centrální úrovni. Podobně jako v případě ČR, je na tom i Slovensko, které se umístilo relativně lépe v hodnocení výkonnosti vlády než v hodnocení vnímání korupce.

Tab. č. 4.12: Index výkonnosti vlády ve vybraných zemích pro období 1996 - 2009

Země	Index výkonnosti vlády										
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Slovinsko	0,93	0,96	0,80	0,90	1,09	1,03	1,00	1,05	1,00	1,23	1,16
Polsko	0,90	0,71	0,65	0,56	0,61	0,50	0,61	0,57	0,42	0,52	0,64
Maďarsko	0,72	0,95	0,93	1,07	1,04	1,04	0,87	0,95	0,80	0,71	0,73
ČR	0,65	0,63	0,66	0,84	0,77	0,80	1,01	1,06	0,89	0,96	0,98
Slovensko	0,62	0,36	0,44	0,51	0,66	0,83	0,99	0,95	0,78	0,89	0,92
Estonsko	0,54	0,72	0,88	0,79	1,05	1,03	1,04	1,17	1,11	1,25	1,18
Litva	-0,22	0,56	0,35	0,63	0,92	0,80	0,88	0,79	0,75	0,69	0,72
Lotyšsko	-0,48	0,58	0,48	0,61	0,65	0,72	0,63	0,69	0,55	0,63	0,64
Rumunsko	-0,82	-0,32	-0,39	-0,15	-0,15	0,00	-0,08	-0,02	-0,15	-0,07	-0,13
Bulharsko	-0,96	-0,08	0,01	0,10	0,01	0,09	0,26	0,06	0,09	0,10	0,14

Zdroj: Světová banka, vlastní úprava.

Podobné hodnocení výkonnosti vlády pro rok 2009 má Maďarsko a Litva. Za těmito zeměmi dále následuje Polsko, které se umístilo v hodnocení výkonnosti vlády hůře než v hodnocení vnímání korupce. Polsko je navíc jedinou zemí, kde došlo ke zhoršení hodnocení výkonnosti vlády. Jednou z možných příčin korupce v případě Polska může být právě neefektivnost veřejného sektoru. Pro rok 2009 dosahuje Lotyšsko stejných výsledků jako

Polsko, avšak této zemi se podařilo výrazně zlepšit efektivnost své vlády. Nejhuře s efektivností vlády jsou na tom Bulharsko a Rumunsko, avšak tyto země významně zlepšují efektivnost své veřejné správy a stále více se tak přibližují k lépe hodnoceným zemím. Jednou z příčin vysokého vnímání korupce v těchto zemích, je právě slabá výkonnost vlády.

Při porovnání absolutní změny v hodnocení výkonnosti za patnáctileté období dosahuje nejlepších výsledků Lotyšsko, dále pak Bulharsko a Litva. Obecně u zemí jihovýchodní Evropy a pobaltských zemí došlo za zobrazené období k většímu zlepšení než je tomu například v případě zemí Visegrádské čtyřky. Lze říci, že pobaltské země se za zobrazené období velmi přiblížily k úrovni efektivity vlády u zemí Visegrádské čtyřky, ale navíc Estonsko je v tomto hodnocení předčilo.

Dalším ukazatelem, který je zaměřen na efektivnost vládních politik, je Index regulační kvality, který hodnotí kvalitu regulačních předpisů či opatření, které mohou narušovat funkčnost trhů. Může se jednat například o cenovou regulaci, nadměrný bankovní dohled či nadměrné regulace v oblasti zahraničního obchodu a podnikání. Tento ukazatel tedy hodnotí, zdali existují v zemi tržně nekonformní politiky a zkoumá jejich případný dopad. Jak uvádí tabulka č. 4.13, nejkvalitnější regulační předpisy jsou v Estonsku a v ČR. Pobaltské země byly vůbec na konci 90. let poměrně příznivě hodnoceny, avšak v průběhu patnáctiletého hodnocení nedošlo u těchto zemí, a to zejména u Lotyšska a Litvy, k žádnému výraznému zlepšení. Za zobrazené období si však polepšilo Slovensko a Maďarsko, kde v roce 2009 je regulační kvalita lépe hodnocena než v případě Lotyšska a Litvy.

Tab. č. 4.13: Index regulační kvality ve vybraných zemích pro období 1996 - 2009

Země	Index regulační kvality										
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Estonsko	1,20	1,24	1,27	1,36	1,34	1,32	1,34	1,31	1,41	1,49	1,44
ČR	0,95	0,86	0,75	1,16	1,16	1,07	1,11	1,11	1,04	1,14	1,25
Lotyšsko	0,89	0,87	0,68	0,87	0,97	0,98	0,98	1,03	1,02	1,02	0,98
Slovinsko	0,86	1,07	0,70	0,83	0,86	0,84	0,79	0,77	0,78	0,82	0,89
Litva	0,81	0,78	0,72	1,03	1,05	1,13	1,08	1,00	1,09	1,11	0,97
Maďarsko	0,68	0,99	0,96	1,27	1,11	1,19	1,15	1,22	1,22	1,22	1,10
Polsko	0,63	0,68	0,65	0,70	0,66	0,80	0,83	0,74	0,77	0,80	0,93
Slovensko	0,40	0,45	0,48	0,92	0,98	1,15	1,17	1,14	1,02	1,09	1,10
Bulharsko	0,19	0,11	0,20	0,58	0,61	0,69	0,65	0,56	0,63	0,69	0,63
Rumunsko	-0,23	0,20	-0,10	0,02	-0,10	0,17	0,19	0,45	0,51	0,56	0,62

Zdroj: Světová banka, vlastní úprava.

Zajímavých výsledků u tohoto ukazatele dosahuje Slovinsko, jež dříve u všech ukazatelů bylo vždy poměrně dobře hodnoceno, avšak v roce 2009 je na konci žebříčku těsně před Rumunskem a Bulharskem. Jak tedy vidíme, Slovinsko má v porovnání s ostatními zeměmi poměrně méně kvalitní regulační předpisy a opatření, které se nepodařilo za patnáctileté období nikterak významně vylepšit. Příznivě se podařilo zlepšit hodnocení regulační kvality především u zemí jako je Rumunsko a Slovensko.

Kvalitu institucionálních interakcí zohledňují poslední dvojce ukazatelů. Pátý ukazatel, a to Index právního řádu, hodnotí vnímání důvěry v právní systém země, a to zejména vymahatelnost smluvních závazků, kvalitu vlastnických práv či důvěru v policii a justici. Posledním ukazatelem je Index kontroly korupce.

Nejlépe hodnocenými zeměmi pro rok 2009 jsou dle tabulky č. 4.14 Estonsko a Slovinsko, kde je v porovnání s ostatními zeměmi kvalitnější právní řád. Estonsku se významně za zobrazené období podařilo zkvalitnit svůj právní řád, a to v absolutních číslech nejvíce z vybraných zemí. Dále následuje ČR, která má ze zemí V4 nejlepší právní řád. Avšak v průběhu času docházelo spíše ke zhoršování kvality právního řádu a pozitivní trend nastal až po roce 2006. Dle výsledků za rok 2009 poté následuje Lotyšsko, kterému se podařilo v průběhu zobrazeného období výrazně vylepšit kvalitu svého právního řádu. Vůbec u všech pobaltských zemí došlo v průběhu patnáctiletého období k výraznému zlepšení právního řádu. Právě toto zlepšení je jednou z příčin, proč došlo u těchto zemí za uplynulé období k nižšímu vnímání korupce. Kvalitnější právní řád má totiž významný vliv na potírání a vůbec předcházení korupčního jednání.

Maďarsko a Polsko zaznamenaly za uplynulé patnáctileté období zhoršení v kvalitě právního řádu. Toto zhoršení mohlo být, stejně jako v případě ČR, jednou z příčin, proč došlo u těchto zemí ke zhoršení vnímání korupce. Ačkoliv Slovensko mělo na konci 90. let nejméně kvalitní právní řád ze zemí V4, byla to jediná země z V4, které se podařilo za uplynulých patnáct let poměrně vylepšit kvalitu svého právního řádu. Avšak v absolutních číslech je na tom Slovensko v hodnocení kvality svého právního řádu nadále poměrně špatně. To koresponduje i s výsledky slovenského barometru korupce, kde byla za nejvíce korupčně zasaženou oblast určena právě justice. Rumunsko a Bulharsko jsou opět nejhůře hodnocenými zeměmi z vybraných zemí. Avšak v případě Rumunska můžeme zaznamenat od roku 2006 pozitivní trend ve zlepšování kvality právního řádu. V případě Bulharska docházelo od roku 2005 naopak spíše ke zhoršování kvality a teprve v roce 2009 lze spatřit jisté zlepšení. Jako

v případě Slovenska, tak i u Bulharska, je za nejvíce korupcí zasažený sektor považována justice, což je způsobeno poměrně velmi slabou kvalitou právního řádu.

Tab. č. 4.14: Index právního řádu ve vybraných zemích pro období 1996 - 2009

Země	Index právního řádu										
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Slovinsko	1,08	1,26	1,08	1,08	1,08	1,02	0,87	0,90	0,89	0,98	1,11
Maďarsko	1,02	0,85	0,92	0,98	0,96	0,97	0,84	0,91	0,88	0,85	0,82
ČR	0,94	0,90	0,72	0,83	0,92	0,80	0,87	0,85	0,87	0,89	0,96
Polsko	0,87	0,84	0,71	0,73	0,67	0,55	0,47	0,39	0,41	0,55	0,68
Estonsko	0,70	0,65	0,65	0,80	0,81	0,93	0,93	1,07	1,13	1,16	1,13
Litva	0,48	0,55	0,37	0,51	0,62	0,72	0,62	0,60	0,64	0,65	0,72
Slovensko	0,33	0,30	0,38	0,38	0,47	0,61	0,56	0,54	0,49	0,60	0,65
Lotyšsko	0,29	0,30	0,29	0,45	0,65	0,65	0,61	0,65	0,73	0,81	0,83
Rumunsko	0,01	0,01	-0,14	-0,15	-0,12	-0,06	-0,12	-0,10	-0,05	0,04	0,10
Bulharsko	-0,04	-0,19	-0,09	0,06	-0,03	0,03	-0,10	-0,13	-0,08	-0,16	-0,05

Zdroj: Světová banka, vlastní úprava.

Dále byly provedeny jednotlivé regresní analýzy mezi hodnotami Indexu kontroly korupce a ostatními ukazateli GM pro vybrané země za rok 2009. Grafy jednotlivých regresních analýz jsou zobrazeny v příloze č. 7 a indexy determinace z jednotlivých analýz v tabulce č. 4.15. Největší hodnoty indexu determinace v regresní analýze dosáhl Index právního řádu, což značí, že existuje silný vztah ve vybraných zemích mezi kvalitou právního řádu a vnímáním korupce. Dále je významný vztah mezi vnímáním korupce a výkonností vlády. Také existuje poměrně silný vztah mezi vnímáním korupce a úrovní demokracie v zemi. Naopak byl zjištěn pouze slabý vztah mezi Indexem kontroly korupce s Indexem politické stability a středně silný vztah s Indexem regulační kvality.

Tab. č. 4.15: Výsledky jednotlivých regresních analýz mezi Indexem kontroly korupce a ostatními indexy GM pro vybrané země za rok 2009

Regrese mezi Indexem kontroly korupce a vybraným indexem GM	Index determinace (R^2)	Sig.
Index demokracie	0,695	0,003
Index politické stability	0,247	0,144
Index výkonnosti vlády	0,794	0,001
Index regulační kvality	0,454	0,033
Index právního řádu	0,805	0,000

Zdroj: Světová banka, vlastní úprava a vlastní výpočty.

4.2.3.3 The Global Competitiveness Report

Alternativním hodnocením kvality správy se zabývá i Světové ekonomické fórum, a to v rámci projektu The Global Competitiveness Report. K hodnocení kvality veřejných institucí je použito 15 ukazatelů, které jsou zařazeny do 5 skupin. Jedná se o vlastnická práva, etiku a korupci, vliv státu v oblasti justice a rozhodování, neefektivnost vlády a bezpečnost. Jednotlivé indexy nabývají hodnot od 1 do 7, přičemž číslo 1 znamená nejhorší výsledek a číslo 7 nejlepší výsledek. Z jednotlivých dílčích ukazatelů je pak vypočítáno celkové hodnocení kvality veřejných institucí.

Podle The Global Competitiveness Report 2010-2011 hodnotí první skupina ukazatelů kvalitu systému vlastnických práv. Do této skupiny jsou zařazeny dva indexy, a to Index vlastnických práv a Index ochrany duševního vlastnictví. Jak ukazuje tabulka č. 4.16, nejkvalitnější ochrana vlastnických práv existuje v Estonsku, dále pak ve Slovinsku a Polsku. Výsledky jsou velmi podobné Indexu právního řádu, ale jisté drobné rozdíly zde jsou. Například Polsko si v umístění ve vybraných zemích oproti Indexu právního řádu polepšilo, což znamená, že Polsko má relativně kvalitnější vlastnická práva než celkový právní řád. V oblasti ochrany vlastnických práv jsou vůbec všechny vybrané země hůře hodnoceny než v oblasti vlastnických práv.

Tabulka č. 4.16: Ukazatele vlastnických práv za rok 2009-2010 pro vybrané země

Vlastnická práva					
Index vlastnických práv			Index ochrany duševního vlastnictví		
<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>	<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>
Estonsko	5,3	33.	Estonsko	4,6	34.
Slovinsko	4,6	58.	Slovinsko	4,4	39.
Polsko	4,6	59.	Maďarsko	4,0	51.
ČR	4,4	65.	ČR	3,9	52.
Maďarsko	4,4	66.	Slovensko	3,8	57.
Litva	4,3	68.	Polsko	3,7	60.
Lotyšsko	4,3	71.	Lotyšsko	3,6	64.
Slovensko	4,2	74.	Litva	3,5	69.
Rumunsko	4,2	79.	Rumunsko	3,2	81.
Bulharsko	3,2	121.	Bulharsko	2,6	112.

Zdroj: The Global Competitiveness Report 2010-2011, vlastní úprava.

Oblast etiky a korupce zahrnuje celkem tři ukazatele vnímání korupce, jejichž hodnoty jsou znázorněny v tabulce č. 4.17. Index zneužívání veřejných fondů odpovídá na otázku, jak často dochází ke zneužívání veřejných prostředků prostřednictvím korupce firmami či obyvatelstvem v dané zemi. Nejméně dochází z vybraných zemí ke zneužívání veřejných fondů v Estonsku. Při srovnání s výsledky CPI za rok 2010, které jsou uvedeny v tabulce č. 4.9, plyne, že ve Slovinsku dochází v případě korupčního jednání spíše ke zneužívání veřejných prostředků. Naopak je tomu v případě Polska, kde je spíše více vnímána korupce než zneužívání veřejných fondů.

Tabulka č. 4.17: Ukazatele vlastnických práv za rok 2009-2010 pro vybrané země

Etika a korupce								
Index zneužívání veřejných fondů			Index důvěry veřejnosti v politiky			Index neregulérních plateb a úplatků		
<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>	<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>	<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>
Estonsko	4,6	37.	Estonsko	3,3	53.	Estonsko	5,5	30.
Polsko	4,2	43.	Slovinsko	2,9	70.	Slovinsko	5,2	36.
Slovinsko	3,9	52.	Polsko	2,5	82.	Polsko	4,9	41.
Litva	3,3	70.	Bulharsko	2,1	104.	Litva	4,6	50.
Lotyšsko	3,1	79.	Litva	2,0	108.	Rumunsko	4,4	57.
Rumunsko	3,1	84.	Rumunsko	2,0	116.	Maďarsko	4,2	60.
Maďarsko	2,7	100.	Lotyšsko	1,9	119.	ČR	4	67.
Bulharsko	2,7	101.	ČR	1,9	121.	Slovensko	3,9	72.
ČR	2,7	102.	Maďarsko	1,8	128.	Lotyšsko	3,9	75.
Slovensko	2,5	113.	Slovensko	1,7	132.	Bulharsko	3,5	94.

Zdroj: The Global Competitiveness Report 2010-2011, vlastní úprava.

Zajímavé je, že například v Rumunsku je méně vnímáno zneužívání veřejných prostředků, než je tomu například u Maďarska či ČR. Hodnocení Maďarska, Bulharska a ČR lze ve světovém žebříčku označit za poměrně špatné, neboť jsou tyto země umístěny na 100. až 102. místě ze 139 zemí světa. Překvapivých výsledků dosáhlo Slovensko, které je vůbec poprvé nejhůře hodnocenou zemí z vybraného vzorku a dochází zde tedy poměrně často ke zneužívání veřejných fondů.

Index důvěry veřejnosti v politiky hodnotí úroveň důvěry veřejnosti v etické chování politiků v dané zemi. Podle tohoto hodnocení nejvíce důvěřují politikům, že se chovají eticky,

v Estonsku. Dále v tomto hodnocení následuje Slovinsko a Polsko. Bulhaři dokonce více důvěřují v etické chování politiků, než je tomu například v Litvě, Lotyšsku, ČR, Maďarsku či Slovensku. Dokonce i Rumuni pak mají větší důvěru v politiky než například Češi či Slováci. Zejména na Slovensku existuje velká nedůvěra společnosti v etické chování politiků. O moc lépe na tom nejsou ani Maďaři a Češi. Vzhledem k umístění vybraných zemí ve světovém žebříčku lze říci, že vyjma Estonska je společnost ve vybraných postkomunistických zemích poměrně nedůvěřivá v etické chování politiků.

Třetím ukazatelem je Index neregulérních plateb a úplatků, který je sestaven na základě hodnocení firem, jak často tyto firmy poskytují neregulérní platby a úplatky v oblastech jako je export a import, veřejné služby, daně, zadávání veřejných zakázek či ovlivnění soudu. Tento ukazatel je rozdílný oproti CPI v tom, že nehodnotí, jak je korupce vnímána ve veřejném sektoru, ale soustřeďuje se pouze na uplácení ze strany firem. Čím vyšší je hodnota ukazatele, tím méně časté je v dané zemi poskytování neregulérních plateb a úplatků. Při porovnání výsledků tohoto ukazatele a CPI lze spatřit rozdíly zejména v hodnocení Rumunska, kde dochází méně často k uplácení ze strany firem než vůbec k uplácení ve veřejném sektoru. Může to být způsobeno například tím, že dochází více k uplácení spíše ze strany veřejnosti, anebo politiků v politických stranách.

Další oblastí je vliv státu v oblasti justice a rozhodování, kde spadají celkem dva ukazatele. Index nezávislosti soudů hodnotí, jak je v dané zemi nezávislé soudnictví vůči vlivu členů vlády, občanů či firem. Při porovnání výsledků Indexu nezávislosti soudů v tabulce č. 4.18 a Indexem právního řádu v tabulce č. 4.14, existuje výrazný rozdíl v hodnocení Polska. Poměrně hůře hodnocení Polsko v oblasti právního řádu, je nyní druhou nejlepší zemí z vybraného vzorku. Znamená to, že v Polsku je mnohem lepší nezávislost soudů než samotná kvalita právního řádu. Problém s nezávislostí soudů má však především Slovensko, které je hodnoceno ze vzorku vybraných zemí nejhůře. Zde můžeme spatřit tedy jeden z důvodů, proč je tak špatně hodnoceno soudnictví na Slovensku.

Index upřednostňování při vládních rozhodnutích zkoumá, v jaké míře vládní úředníci v dané zemi zvýhodňují firmy či jednotlivce, se kterými mají konexe, při rozhodování o svých politikách či smlouvách. Tento ukazatel tedy de facto hodnotí míru lobbingu v dané zemi. Bereme-li v potaz, že tento ukazatel je hodnocen na škále od 1 do 7, tak u všech vybraných zemí kromě Estonska jsou výsledky podprůměrné až spíše špatné. To potvrzuje i poměrně špatné umístění těchto zemí ve světovém žebříčku. Jelikož má lobbing ve své podstatě velmi

blízko korupci, je porovnáváno umístění zemí v tomto žebříčku s umístěním v žebříčku CPI. Dle tohoto srovnání má Slovinsko spíše problém se zvýhodňováním určitých subjektů při vládních rozhodnutích než se samotnou korupcí. Lotyšsko, ČR, Maďarsko a Bulharsko jsou hodnoceny stejnou hodnotou, a to 2,6. Vzhledem k tomu, že všechny tyto čtyři země obsadily až druhou třetinu světového žebříčku, nelze tyto výsledky hodnotit vůbec příznivě. Nejhuře hodnocenou zemí je ale Slovensko. Dokonce je tato země v žebříčku 139 zemí světa na předposledním místě, což lze označit za velmi znepokojivý výsledek.

Tabulka č. 4.18: Ukazatele vlivu státu v oblasti justice a rozhodování za rok 2009-2010 pro vybrané země

Vliv státu v oblasti justice a rozhodování					
Index nezávislosti soudů			Index upřednostňování při vládních rozhodnutích		
<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>	<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>
Estonsko	5,5	24.	Estonsko	3,8	36.
Polsko	4,3	53.	Polsko	3,4	49.
Slovinsko	4,2	56.	Litva	3,3	54.
Maďarsko	4,0	59.	Slovinsko	3,0	69.
ČR	4,0	61.	Lotyšsko	2,6	104.
Lotyšsko	3,7	71.	ČR	2,6	107.
Litva	3,6	73.	Maďarsko	2,6	109.
Rumunsko	3,5	82.	Bulharsko	2,6	111.
Bulharsko	3,0	101.	Rumunsko	2,4	123.
Slovensko	2,9	106.	Slovensko	1,9	138.

Zdroj: The Global Competitiveness Report 2010-2011, vlastní úprava.

Čtvrtá skupina je soustředěna na neefektivnost vládnutí a obsahuje celkem 5 indexů. Index marnotratnosti vládních výdajů zkoumá názory respondentů ohledně složení veřejných výdajů v dané zemi, a zdali je toto složení vysoce efektivní při zajišťování potřebného zboží a služeb (hodnota 7) nebo velmi nevhodné (hodnota 1). Tento ukazatel de facto hodnotí, jak umí vláda hospodařit s veřejnými financemi tak, aby uspokojovala potřeby a zájmy společnosti. K nevhodnosti a k plýtvání veřejných prostředků může docházet také díky korupci, kdy například veřejné zakázky jsou nadhodnocené či méně kvalitní, anebo díky korupci dochází k nákupu zboží či služeb, které nejsou ve skutečnosti vůbec zapotřebí.

Dle tabulky č. 4.19 je v Estonsku a Polsku hodnocena efektivnost alokace vládních výdajů spíše jako neutrální. U ostatních zemí jsou však výsledky spíše nepříznivé.

Zajímavých výsledků dosahuje Bulharsko, kde je lépe hodnocena efektivnost poskytování vládních prostředků, než je tomu ve Slovinsku a v ostatních zbývajících vybraných zemích. Obvykle lépe hodnocené Slovinsko je hodnoceno stejně jako ČR. Co se týče Rumunska, tak je v této zemi méně vnímáno plýtvání vládních výdajů než například v Litvě, Lotyšsku, Slovensku a Maďarsku. Při zkoumání umístění těchto čtyř zemí ve světovém žebříčku, lze usoudit, že tyto země, a to zejména Maďarsko, mají významný problém s neefektivností alokace veřejných zdrojů.

Tabulka č. 4.19: Ukazatele neefektivnosti vládnutí za rok 2009-2010 pro vybrané země

Neefektivnost vládnutí					
Index marnotratnosti vládních výdajů			Index regulační zátěže		
<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>	<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>
Estonsko	3,5	49.	Estonsko	4,4	7.
Polsko	3,1	76.	Slovinsko	3,5	52.
Bulharsko	3,0	90.	Bulharsko	3,2	76.
Slovinsko	2,9	92.	Lotyšsko	3,1	88.
ČR	2,9	95.	Rumunsko	2,9	98.
Rumunsko	2,5	110.	Slovensko	2,8	105.
Litva	2,4	117.	Polsko	2,7	111.
Lotyšsko	2,4	120.	ČR	2,7	118.
Slovensko	2,4	119.	Litva	2,7	115.
Maďarsko	2,2	126.	Maďarsko	2,2	134.

Zdroj: The Global Competitiveness Report 2010-2011, vlastní úprava.

Index regulační zátěže zkoumá náročnost plnění vládou ustavených administrativních úkonů v podnikání, jako je například získání povolení, přizpůsobování regulacím, četnost a rozsah výkaznictví. Čím časově náročnější jsou tyto úkony, tím více může docházet ke korupci. Výrazně dobrých výsledků ve světovém měřítku dosahuje Estonsko, kde existují velmi příznivé podmínky pro podnikání z hlediska administrativních bariér. I v případě hodnocení tohoto ukazatele je na tom Bulharsko lépe než ostatní země. Vůbec obě země jihovýchodní Evropy mají podle tohoto ukazatele „menší překážky“ v podnikání než země Visegrádské čtyřky a Litva. Pro země Visegrádské čtyřky není toto hodnocení nikterak příznivé a může odradit řadu investorů od podnikání v dané zemi. Nejhuře je na tom však Maďarsko, které se umístilo ve světovém žebříčku až na 134. místě ze 139. zemí.

Efektivnost tvorby legislativního rámce je hodnocena pomocí dvou ukazatelů. Tím prvním je Index efektivnosti právního rámce v urovnávání sporů, který zkoumá, jak účinně

řeší právní rámce v dané zemi spory u soukromých podniků. Při srovnání výsledků tohoto ukazatele v tabulce č. 4.20 s umístěním zemí v žebříčku Indexu právního řádu v tabulce č. 4.14 lze spatřit jisté rozdíly. Například Litva je na tom lépe v efektivnosti právního řádu než v samotné kvalitě právního řádu. Naopak ČR se umístila v tomto hodnocení hůře než v případě Indexu právního řádu, což značí, že česká judikatura má jisté problémy s urovnáváním sporů u soukromých podniků. Podobně jako ČR je na tom Maďarsko a Lotyšsko. Nejhorší hodnocenými zeměmi jsou Bulharsko a Slovensko, kde je významný problém v urovnávání sporů mezi podniky. Tato neefektivnost je pak často řešená prostřednictvím korupce, což je právě důvod, proč je v tamní judikatuře tolik korupce vnímána.

Tabulka č. 4.20: Ukazatele neefektivnosti vládnutí za rok 2009-2010 pro vybrané země

Neefektivnost vládnutí								
Index efektivnosti právního rámce v urovnávání sporů			Index efektivnosti právního rámce v otázkách zpochybňování zákonitosti vládních úkonů			Index transparentnosti hospodářské politiky vlády		
<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>	<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>	<i>Země</i>	<i>Hodnota indexu</i>	<i>Pořadí země ze 139. zemí</i>
Estonsko	4,3	41.	Estonsko	4,2	40.	Estonsko	5,4	14.
Litva	3,5	77.	Slovinsko	3,4	79.	Slovinsko	5,1	23.
Slovinsko	3,4	81.	ČR	3,3	84.	Litva	4,6	45.
Maďarsko	3,3	92.	Litva	3,2	91.	Lotyšsko	4,2	77.
ČR	3,2	97.	Polsko	3,1	95.	Slovensko	4,2	82.
Polsko	3,1	106.	Rumunsko	2,9	111.	Maďarsko	4	94.
Lotyšsko	2,9	117.	Maďarsko	2,8	114.	ČR	3,9	102.
Rumunsko	2,9	115.	Lotyšsko	2,8	118.	Polsko	3,7	113.
Bulharsko	2,7	125.	Bulharsko	2,8	119.	Bulharsko	3,5	130.
Slovensko	2,6	133.	Slovensko	2,4	131.	Rumunsko	2,9	137.

Zdroj: The Global Competitiveness Report 2010-2011, vlastní úprava.

Další index hodnotí efektivnost právního rámce v otázkách zpochybňování zákonitosti vládních úkonů a regulace ze strany podniků. Jednoduše řečeno, jak účinný je právní systém při řešení právních sporů podniků s vládou. Ve srovnání s předchozím indexem je právní systém v ČR efektivnější při urovnávání sporů mezi vládou a podniky než jen mezi podniky. Naopak snáze se urovnávají spory mezi podniky než mezi podniky a vládou v Maďarsku a Litvě. Nejhorší je na tom opět Slovensko. Dále však existuje vysoká neefektivita i v případě

Bulharska, Lotyšska či Maďarska. Také zde lze spatřit důvod, proč je v Bulharsku a Slovensku tak vysoce vnímána korupce v soudnictví.

Transparentnost hospodářské politiky vlády je měřena podle toho, jak snadné je pro podniky v dané zemi, aby získaly informace o změnách ve vládních politikách a právních předpisech, které mají vliv na jejich činnost. Obecně lze říci, že nejtransparentnější vládní politiky jsou v pobaltských zemích a ve Slovinsku. Dále následují země Visegrádské čtyřky, kde méně transparentní vládní politiky jsou zejména v Polsku a ČR. Nejhůře jsou na tom země jihovýchodní Evropy, kde je nutno zlepšit transparentnost vládních politik.

Poslední oblastí je oblast bezpečnosti, kde spadají 4 indexy, pro které jsou uvedeny hodnoty v tabulce č. 4.21. První index hodnotí náklady podniků ohledně terorismu. U všech zemí kromě Bulharska lze označit náklady firem ohledně terorismu za nikterak významné. Pouze u Bulharska kleslo hodnocení pod hodnotu 6.

Tabulka č. 4.21: Ukazatele bezpečnosti za rok 2009-2010 pro vybrané země

Bezpečnost											
Index protiteroristických nákladů podnikatelů			Index nákladů proti kriminalitě a násilným činům			Index míry organizovaného zločinu			Index hodnověrnosti policejních složek		
Země	Index	Pořadí země ze 139 zemí	Země	Index	Pořadí země ze 139 zemí	Země	Index	Pořadí země ze 139 zemí	Země	Index	Pořadí země ze 139 zemí
Sloven.	6,7	4.	Slovin.	6	19.	Estonsko	6,5	19.	Estonsko	5,4	33.
Litva	6,7	5.	Estonsko	5,7	30.	Lotyšsko	6,0	37	Slovin.	4,7	48.
Slovin.	6,6	10.	Rumun.	5,7	32.	Litva	6,0	38	Polsko	4,4	60.
Estonsko	6,6	12.	ČR	5,6	35.	Slovin.	6,0	42.	Maďar.	4,2	67.
Lotyšsko	6,5	20.	Litva	5,5	37.	Rumun.	5,9	43.	Rumun.	4,2	72.
Maďar.	6,4	22.	Lotyšsko	5,4	43.	ČR	5,8	49.	Lotyšsko	4,1	75.
ČR	6,4	24.	Sloven.	5,3	48.	Polsko	5,7	52.	Litva	4,0	76.
Rumun.	6,4	27.	Polsko	5,3	50.	Maďar.	5,3	72.	ČR	3,8	86.
Polsko	6,0	59.	Maďar.	5	61.	Sloven.	5,2	79.	Sloven.	3,8	89.
Bulhar.	5,3	92.	Bulhar.	4,2	103.	Bulhar.	3,9	123.	Bulhar.	3,3	111.

Zdroj: The Global Competitiveness Report 2010-2011, vlastní úprava.

Druhý ukazatel měří míru nákladů podnikatelů, které jsou spojeny s kriminalitou a násilím v dané zemi. Tyto náklady jsou u všech zemí vyšší než v prvním případě. Dále jsou hodnoceny náklady podniků ohledně organizovaného zločinu, jako je například vydírání či mafie. V případě Rumunska a Bulharska lze spatřit, stejně jako v předchozím indexu, poměrný

rozdílu v hodnocení. V Rumunsku jsou náklady organizovaného zločinu dokonce nižší než v zemích Visegrádské čtyřky. Poslední index hodnotí spolehlivost policie, podle toho, jak prosazuje právo a pořádek v dané zemi. I v tomto hodnocení se relativně dobře umístilo Rumunsko. Hodnocení policejních složek v ČR a na Slovensku nelze označit za vůbec příznivé.

4.3 Protikorupční opatření

Na základě mnou provedené analýzy lze říci, že příčiny korupce ve vybraných zemích tkví především v institucionální kvalitě ve vybraných zemích, respektive v kvalitě veřejné správy. Co se týče veřejné správy, tak největší problémy korupčního prostředí se nalézají v oblasti veřejných fondů a v politických rozhodováních.

Podle výsledku Globálního barometru korupce je ve většině vybraných zemí nejvíce vnímána korupce v oblasti politických stran. Velkým problémem politických stran je právě lobbying, což znamená, že politici jsou korumpováni, aby prosazovali zájmy určitých skupin při svém rozhodování v politickém procesu. Jedním z možných prostředků proti korupci je přijetí etických kodexů a jejich dodržování veřejnými činiteli. Dále se domnívám, že je nutné, a to především v případě ČR, zvýšit transparentnost financování politických stran. V dnešní době sice politické strany zveřejňují jisté informace o svých finančních zdrojích, avšak tyto informace nemají povahu transparentních účtů, kde by bylo možno dohledat a především ověřit konkrétní informace o financování politických stran. Dnes taková transparentní úprava de facto neexistuje. Zde však chybí jistá politická vůle. Jen stěží však dojde ke zvýšení této transparentnosti ze strany samotných politických stran. Muselo by dojít k vydání směrnice nebo nařízení ze strany EU.

Co se týče legislativního rámce, tak zejména v případě Slovenska a Bulharska je zapotřebí učinit řadu opatření. Velkým problémem judikatury u těchto zemí spočívá především v slabé efektivnosti právního rámce při urovnávání sporů. To by mělo být řešeno prostřednictvím zvýšení nezávislosti soudů. V přijímání legislativy by mělo platit, že každý zákon by se měl snažit o to, aby podstatné informace byly vždy veřejně přístupné a tím de facto fungovala kontrola ze strany společnosti.

Dále by mělo dojít ke změně principu dosazování veřejných činitelů do státní správy (státního zastupitelství), neboť dochází v současnosti k politizaci veřejné správy. Existuje

totiž významný vliv politických stran při obsazování postů ve veřejné správě. Na řadu pozic veřejných činitelů dnes nebývají vůbec vypisována výběrová řízení. Dnes sice již existuje zákon o státní službě, ten však v praxi nebývá příliš uplatňován. Co se týče korupce ve veřejné správě na úrovni úřadu, mohlo by dojít ke snížení uplácení prostřednictvím omezení četnosti přímých kontaktů s úředníky. Řada informací, žádostí či povolení by mohla být přístupná na základě elektronické žádosti na internetu.

Významným faktorem, který přispívá ke korupci, jsou různé administrativní bariéry v podobě licencí, povolení či koncesí, o kterých bývá často rozhodováno na základě subjektivních rozhodnutí. Způsobem, jak tyto subjektivní rozhodnutí eliminovat, je například stanovení nároků, na základě jejich splnění bude o přidělení rozhodnuto. Čím méně však stát vytváří regulaci v oblasti hospodářských aktivit, tím méně je příležitostí pro korupci.

Ke snížení korupce je však především nutné, aby byly důsledně uplatňovány stávající opatření. To by mohlo být zajištěno prostřednictvím například vyhledávací činnosti policie, jež spočívá v tom, že by nečekala policie pasivně až na oznámení, ale aktivně by vyhledávala rizikové faktory ve veřejné správě a pokoušela se je prověřovat. Dále by mělo dojít ze zvýšení četnosti a účinnosti prověrek nejvyššího kontrolního úřadu ve veřejné správě.

Také by však dle mého názoru mělo dojít ke změně pohledu na korupci ve společnosti, kde by neměla být korupce nadále akceptována a přehlížena. Problém spočívá v tom, že korupce je ve společnosti poměrně rozšířeným a akceptovaným jevem. Avšak i kdyby existovaly výborně propracované zákony, nedošlo by ke snížení korupce, pokud by nikdo nebyl ochoten tyto zákony respektovat. Také by nemělo být občanům lhostejné, jaká politická rozhodnutí jsou přijata vládou a měly by se více zajímat ohledně otázek veřejného života.

Je také třeba zvýšit morální úroveň občanů ohledně korupce, aby byli ochotni a schopni potírat korupci. Významnou překážkou v boji proti korupci není jenom lhostejnost, ale také strach občanů případné korupční jednání ohlásit. Ačkoliv řadě občanů korupce skutečně vadí, mají strach, že by případná jejich stížnost, a to například na úředníky, vedla ke zhoršení jejich situace nebo by vůbec nevedla k potrestání viníka. Proto je třeba zlepšit právní protikorupční normy, které by trestaly viníka a chránily občany, jež případné korupční jednání nahlásí. Jak již bylo řečeno, nejprve je však nutné rozšířit vnitřní morální bariéru ve společnosti ohledně korupce.

4.4 Dílčí shrnutí

V této kapitole byla nejprve hodnocena úroveň korupce ve vybraných zemích. Nejméně je dle CPI pro rok 2010 vnímána korupce v Estonsku, dále ve Slovinsku. Za těmito zeměmi následuje země V4 s nejnižší mírou vnímané korupce, a to Polsko. Velmi podobně je korupce vnímána v Litvě, Maďarsku a ČR. O něco hůře je korupce vnímána v Lotyšsku a na Slovensku. Nejhorší je korupce vnímána ze vzorku zemí v Rumunsku a Bulharsku.

Pomocí regresní analýzy bylo zjištěno, že samotná ekonomická úroveň země nemá významný vliv na úroveň korupce v daných zemích. Proto byla provedena analýza na základě faktorů, které byly členěny na historické, exogenní a endogenní. Ve vybraných zemích má nezanedbatelný vliv na korupční prostředí centrálně plánované hospodářství, které bylo uplatňováno v těchto zemích několik desítek let. Co se týče exogenních faktorů, bylo zde zkoumáno, zdali nedochází k importu korupce do vybraných zemí v rámci mezinárodního obchodu. Tato hypotéza se potvrdila v případě Bulharska a Rumunska. Částečně také u Slovinska, kde došlo v roce 2004 díky PZI ke zvýšení korupce a v případě Maďarska, kdy došlo ke zhoršení korupce díky PZI až po roce 2008.

V kapitole exogenních faktorů byla zhodnocena kvantitativní a kvalitativní úroveň veřejného sektoru. Podle regresní analýzy nemá velikost vládního sektoru vliv na vnímání korupce v dané zemi, tudíž je nutno hledat příčiny korupce v kvalitativních charakteristikách veřejného sektoru. Pomocí další regresní analýzy, kde byl porovnáván Index kontroly korupce s ostatními ukazateli kvality veřejné správy (Governance Matters) bylo zjištěno, že existuje silný vztah ve vybraných zemích mezi kvalitou právního řádu a vnímáním korupce. Dále je také významný vztah mezi vnímáním korupce a výkonností vlády. Za jistého zjednodušení lze říci, že vybrané země s nízkou mírou vnímané korupce dosahují často také nejlepšího hodnocení u ukazatelů kvality veřejné správy. Existuje tedy kauzální vztah mezi mírou vnímání korupce a kvalitou veřejné správy respektive institucionálních charakteristik vůbec.

5. Závěr

Korupce je v současnosti velmi významným problémem hospodářské politiky v řadě zemí. Je velmi důležité sledovat vnímání korupce, neboť je samotným předpokladem pro boj s korupcí. Prostřednictvím snížení korupce v zemi může dojít ke zvýšení ekonomického růstu, přílivu zahraničních investic či zlepšení kvality veřejných služeb a statků. Celkově lze tedy říci, že zlepšením korupce lze dosáhnout lepší životní úrovně a blahobytu v dané zemi.

Cílem této práce bylo analyzovat příčiny korupčních praktik ve vybraných zemích za pomoci jednotlivých indexů, kterými se měří vnímání korupce, a vybraných institucionálních ukazatelů. Tento cíl byl naplněn ve třetí kapitole, kde byla analyzována úroveň korupce ve vybraných zemích na základě historických, exogenních a endogenních faktorů. Dále byly nastíněny možné způsoby, které by měly vést ke snížení korupce.

Vůbec nejméně je z deseti vybraných zemí vnímána korupce v Estonsku, dále pak ve Slovinsku. Nejméně ze zemí Visegrádské čtyřky je korupce vnímána v Polsku, za kterým následuje další pobaltská země, a to Litva. Podobně je korupce vnímána v Maďarsku a České republice. Z pobaltských zemí je na tom korupčně nejhůře Lotyšsko a ze zemí Visegrádské čtyřky je nejvíce vnímána korupce na Slovensku. Ze vzorku vybraných zemí jsou nejvíce korupcí zasaženy země jihovýchodní Evropy, a to Rumunsko a Bulharsko.

Existuje řada faktorů, které mají vliv na to, proč je v daných zemích korupce více vnímána či nikoliv. V této práci byly faktory členěny na historické, exogenní a endogenní. Nejprve byly zkoumány historické faktory, které mají vliv na korupční klima v dané zemi. Všech deset vybraných zemí dříve uplatňovalo ve své hospodářské praxi více či méně centrálně plánované hospodářství, kde korupce byla velmi rozšířeným a lze říci, že i částečně nutným jevem. V devadesátých letech došlo k transformaci na tržně řízené hospodářství, což s sebou neslo řadu korupčních příležitostí, jako byla například privatizace. V rámci přístupu zemí do EU byla přijata řada protikorupčních strategií a reforem, které měly pozitivní vliv na snížení korupce.

Prostřednictvím exogenních faktorů může docházet k nárůstu korupce v dané zemi díky zahraničnímu obchodu. Zda-li je jednou z příčin korupce právě import, bylo zkoumáno na základě analýzy hlavních importních partnerů, kteří dovážejí do vybraných zemí zboží či kapitál. Prostřednictvím analýzy bylo zjištěno, že v případě ČR, Polska a Slovenska nemá

mezinárodní obchod významný vliv na úroveň korupce. To neplatí u Slovinska, kde došlo ke zvýšení korupce v roce 2004 díky přímým zahraničním investicím ze zemí s vysoce vnímanou mírou korupce. V případě Maďarska, došlo také ke zhoršení korupce díky PZI, ale až po roce 2008. U pobaltských zemí nemá struktura PZI vliv na korupční klima v těchto zemích. Avšak jednou z příčin korupce v Litvě může být mezinárodní obchod se zbožím s Ruskem. Vysoká úroveň vnímané korupce v Bulharsku a Rumunsku může být zapříčiněna právě mezinárodním obchodem, a to jak importem zboží, tak importem kapitálu skrze PZI.

Většina příčin korupce spočívá v endogenních faktorech, které se přímo utvářejí v daných zemích. Na základě regresní analýzy bylo zjištěno, že velikost vládního sektoru nemá vliv na vnímání korupce v dané zemi, proto lze spatřit důvody korupce spíše v kvalitativních charakteristikách veřejného sektoru.

Nejprve byla provedena analýza na základě ukazatelů kvality veřejné správy Governance Matters. Podle mnou provedené regresní analýzy existuje silný vztah mezi Indexem právního řádu a vnímáním korupce. Jedním z důvodů, proč je korupce nejméně vnímána z vybraných zemí v Estonsku a Slovinsku je právě poměrně dobrá kvalita právního řádu. Třetí nejlépe hodnocenou zemí dle tohoto ukazatele je ČR. Nejhuře kvalitní právní systém ze vzorku zemí je u Bulharska a Rumunska. Poměrně špatné hodnocení právního řádu má i Slovensko. Právě nízká kvalita právního řádu je příčinou, proč je v Bulharsku a Slovensku považován za korupcí nejvíce zasažený sektor justice. Slovensko má problém v oblasti justice především s nízkou nezávislostí soudů a nízkou efektivitou právního rámce v urovnávání sporů. Významný vliv na vnímání korupce má výkonnost vlády. Nejlépe je výkonnost vlády hodnocena opět v Estonsku a Slovinsku. Jednou z příčin, proč je v Lotyšsku nejvíce vnímána korupce z pobaltských zemí, je právě slabá výkonnost vlády. Pomocí indexu regulační kvality bylo zjištěno, že Slovinsko má poměrně méně kvalitní regulační předpisy a opatření.

Dále byla kvalita veřejné správy analyzována prostřednictvím ukazatelů Světového ekonomického fóra, a to v rámci projektu The Global Competitiveness Report. Ve vybraných zemí kromě Estonska a Polska dochází významně ke zneužívání veřejných prostředků prostřednictvím korupce. Velmi významným problémem pro ČR a Slovensko je právě zneužívání veřejných prostředků. Ke zneužívání veřejných prostředků dochází méně často v Polsku, než v ostatních zemích V4, a to je jeden z důvodů, proč je v této zemi méně vnímána korupce. Společnost ve vybraných zemích je poměrně nedůvěřivá v etické chování

politiků. Je to jeden z hlavních důvodů, proč jsou ve vybraných zemích hodnoceny politické strany jako nejvíce korupcí zasažený sektor. Dalším významným problémem všech vybraných zemí a především Slovenska je, že vládní úředníci velmi často zvýhodňují firmy či jednotlivce, se kterými mají konexe, při rozhodování o svých politikách či smlouvách. Dochází tak velmi často k nehospodárnosti a k plýtvání s veřejnými prostředky.

K potírání korupce je zapotřebí vytvořit především kvalitní právní systém, kde by byla zejména velká korupce tvrdě postihována. Dále je nutné potírání korupce v oblasti politických stran, které jsou považovány za nejvíce korupcí postižený sektor. K omezení korupce by mělo dojít prostřednictvím přijímání etických kodexů a jejich dodržováním veřejnými činiteli.

Také by mělo dojít ke změně pohledu na korupci ve společnosti, kde by neměla být korupce nadále akceptována a přehlížena. Významnou překážkou v boji proti korupci je především lhostejnost či strach občanů případné korupční jednání ohlásit. Ačkoliv řadě občanů korupce skutečně vadí, mají strach, že by případná jejich stížnost, a to například na úředníky, vedla ke zhoršení jejich situace nebo by vůbec nevedla k potrestání viníka. Proto je třeba zlepšit právní protikorupční normy, které by trestaly viníka a chránily občany, jež případné korupční jednání nahlásí.

Aby byl skutečně úspěšný boj s korupcí, je zapotřebí úsilí všech složek společnosti, ať už veřejného sektoru, občanů či sektoru soukromého. V oblasti veřejného sektoru by mělo dojít ke zvýšení jeho transparentnosti a efektivnosti. Občané však nemohou nechávat řešení korupce jen na veřejném sektoru, naopak je třeba začít od základů společnosti, a to nejen od kulturních norem a zvyklostí, ale především musí dojít ke změně v myšlení společnosti.

Seznam použité literatury

A) Tištěné publikace:

1. BECKER, G. S. K potlačení korupce je třeba zmenšit vládu. *Ekonom.* 1994, ročník I., č. 11, s. 54. ISSN 1210-0714.
2. BUCHANAN, J. M. *Politika očima ekonoma*. 1. vyd. Praha: Liberální institut, 2002. 136 s. ISBN 80-86389-21-9.
3. BŘEZINA, M. Aktuálne problémy verejnej správy v stredoeurópskych krajinách združených v Európskej Únii (s akcentom na problém korupcie). In *II. Mezinárodní virtuální vědecká konference 2006 – Aktuální problémy veřejné správy v středoevropských zemích sdružených v Evropské unii (s akcentem na problém korupce): 15. 11. 2006*. 1. vyd. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2006. 384 str. ISBN 80-7314-106-x.
4. DANČÁK, B. a kol. *Korupce: Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. str. 309. ISBN 80-210-4062-9.
5. DAVID, V.; NETT, A. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 354 s. ISBN 978-80-7179-562-9.
6. DUFKOVÁ, I.; ZLÁMAL J. *Korupce*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. 71 s.
7. FRÍČ, P. a kol. *Korupce na český způsob*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1999. s. 302. ISBN 80-86103-26-9.
8. FRIEDMAN, M.; FRIEDMANOVÁ, R. *Svoboda volby*. 1. vyd. Jinočany: H&H, 1992. 318 s. ISBN 80-86103-26-9.
9. HINDLS, R. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 415 s. ISBN 978-80-86946-43-6.
10. CHMELÍK, J. a kol. *Pozornost, úplatek a korupce*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003. 222 s. ISBN 80-7201-434-X.
11. JIRÁKOVÁ, E. Institucionální prostředí a problematika korupce. In KLIKOVÁ CH.; KOTLÁN, I. *Hospodářská politika*. 2.vyd. Ostrava: Sokrates, 2006. str. 21-27. ISBN 80-86572-37-4.
12. KOTLÁNOVÁ, E. *Vztah korupce a ekonomického růstu*. Ostrava, 2010. 109 l., 1 l. příl. Disertační práce (PhD.). VŠB-Technická univerzita Ostrava. Fakulta národohospodářská.

13. KRATOCHVÍL, O.; MATUŠÍKOVÁ, I. Analýza korupce v podnikatelské prostředí ČR a její vývojové tendence. In *II. Mezinárodní virtuální vědecká konference 2006 – Aktuální problémy veřejné správy v střeoevropských zemích sdružených v Evropské unii (s akcentem na problém korupce)*: 15. 11. 2006. 1. vyd. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2006. 384 str. ISBN 80-7314-106-x.
14. KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. 1. vyd. Bratislava: Statis, 2004. s. 247. ISBN 80-85659-31-X.
15. LAMBSDORFF, J. G. *The New Institutional Economics of Corruption*. 1. vyd. Routledge: Taylor & Francis Group, 2005. 285 s. ISBN 0-415-33368-7.
16. MAREK, L. a kol. *Statistika pro ekonomy: aplikace*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 485 s. ISBN 978-80-86946-40-5.
17. NISKANEN, W. A. *Bureaucracy and public economics*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 1994. 298 s. ISBN 1-85898-041-0.
18. NORTH, D. C. *Institucionální struktury a transformační procesy*. Politická ekonomie. Praha: VŠE, č. 5., 1995. s. 580. ISSN 0032-3233.
19. PETROVSKÝ, K. *Korupce po česku*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia a. s., 2007. 192 s. ISBN 80-86861-94-5.
20. ROUDNÝ, R.; ZILVAR J. a kol. *Korupce: boj proti korupci ve veřejné správě*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2001. 143 s. ISBN 80-7194-314-2.
21. SCHEINOST, M. *Dokumenty OSN ke korupci a organizovanému zločinu*. 1.vyd. Praha: Vydavatelství KUFR, 2008. 67 s. ISBN 978-80-7338-066-3.
22. SMITH, A. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. 1.vyd. Praha: Liberální institut, 2001. 986 s. ISBN 80-86389-15-4.
23. SMITH, M. L. a kol. *Vnímání a realita korupce v České republice: nové výzkumy, metody a postupy*. 1.vyd. Praha: TAURIS, 2008. 115s. ISBN 978-80-903316-4-8.
24. SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií*. 1.vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. 541 s. ISBN 978-80-87109-21-2.
25. TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency International, 2008. 212 s. ISBN 978-80-87123-04-1.
26. VANTUCH, P. *Korupce a kriminalita*. 1.vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. 171 s. ISBN 978-80-87001-09-7.
27. VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Profess Consulting, 2007. 390 s. ISBN 978 80-7259-055-1.
28. VYMĚTAL, Petr. Ekonomické (přímé) příčiny a faktory podporující korupci. *Ekonomická revue*. 2002, roč. V., č. 4, s. 67-81. ISSN 1212-3951.

29. ZEMANIČOVÁ, D. Protikorupčná stratégia. In SIČÁKOVÁ – BEBLAVÁ, E., PIROŠÍK, V.: *Transparentná miestna samospráva*. 1. vyd. Bratislava: Transparency International Slovensko, 2004. str. 148. ISBN 80-89041-80-9.

B) Elektronické publikace:

1. *Barometer Korupcie 2010*. [online]. Transparency International Slovensko, 2011 [cit. 2011-7-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.transparency.sk/gbk2010/>>.
2. *Bribe Payers Index 2008*. [online]. Transparency International, 2008 [cit. 2011-07-08]. Dostupný z WWW: <http://old.transparency.cz/pdf/bpi2008_report.pdf>.
3. *Co to je korupce?* [online]. Transparency International, 2010 [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://old.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=441>>.
4. *Corruption Perceptions Index 2010*. [online]. Transparency International, 2010 [cit. 2011-3-20]. Dostupný z WWW: <http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/in_detail#1>.
5. *Deterring Corruption and Improving Governance in the Electricity Sector*. [online]. Washington: The World Bank, 2009 [cit. 2011-02-24]. Dostupný z WWW: <<http://siteresources.worldbank.org/EXTGOVANTICORR/Resources/3035863-1285189243778/ElectricitySourcebook.pdf>>.
6. DJANKOV, S., GLAESER, E. L., LA PORTA, R., LOPEZ DE SILANES, F., SHLEIFER, A.: *The New Comparative Economics. CEPR Discussion Paper* [online]. 2003, no. 3882 [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www2.dse.unibo.it/cavazzuti/testi%20studenti/Djankov%20et%20al.%20CEPR%203882.pdf>>.
7. EUROSTAT [on-line]. [cit. 2011-04-02]. Databáze dostupná z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>>.
8. *Evropský srovnávací program výdajů na HDP*. [online]. Český statistický úřad, 2006 [cit. 2011-02-24]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropsky_srovnacni_program_vydaju_na_hdp>.
9. *Global Competitiveness Report 2010 – 2011*. [online]. World Economic Forum, 2010 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf>.
10. *Global Corruption Barometer 2010*. [online]. Transparency International, 2010 [cit. 2011-3-20]. Dostupný z WWW: <http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/gcb/2010/in_detail#1>.
11. *Globální barometr krupce 2010*. [online]. Transparency International, 2010 [cit. 2011-3-20]. Dostupný z WWW: <http://old.transparency.cz/pdf/GCB2010_CZ_QA.pdf>.

12. GUPTA, S.; DAVOODI, H., TIONGSON, E. Corruption and the Provision of Health Care and Education Services. *IMF Working Paper* [online]. 2000, no. 116 [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp00116.pdf>>.
13. HELLMANN, J.; JONES, G.; KAUFMANN, D. Measuring Governance, Corruption and State Capture. *World Bank policy research working paper* [online]. 2000, no. 2312 [cit. 2011-3-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.worldbank.org/wbi/governance>>.
14. HELLMANN, J.; JONES, G.; KAUFMANN, D. Seize the State, Seize the Day: State Capture, Corruption a Influence in Transition Economies. In *World Bank policy research working paper* [online]. 2000, no. 2444 [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=240555>.
15. *Index vnímání korupce (CPI) 2010*. [online]. Transparency International, 2010 [cit. 2011-3-20]. Dostupný z WWW: <http://old.transparency.cz/pdf/CPI2010_FAQ_CZ.pdf>.
16. *International Country Risk Guide*. [online]. Political Risk Services Group, 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.prsgroup.com/PRS.aspx>>.
17. *Index of Economic Freedom*. [online]. The Heritage Foundation, 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.heritage.org/index/>>.
18. KAUFMANN, D.; KRAAY, A.; MASTRUZZI, M. The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. *World Bank policy research working paper* [online]. 2010, no. 5430 [cit. 2011-3-20]. Dostupný z WWW: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1682130>.
19. KOLCUNOVÁ, E. Korupce, Korupce, Korupce (*Analýza politicko administrativního korupčního trhu v ČR*) In *7. mezinárodní konference Finanční řízení podniků a finančních institucí: 9. – 10. září 2009* [online]. Ostrava: Vysoká škola báňská, 2009 [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.ekf.vsb.cz/konference/cs/okruhy/frpfi/rocnik-2009/prispevky/>>.
20. *Konkurenční schopnost ČR*. [online]. Praha: Centrum ekonomických studií VŠEM, 2010 [cit. 2011-07-07]. Dostupný z WWW: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/rocenka/gf_Rocenka2009.pdf>.
21. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě* [online]. Praha: Transparency International, 2005 [cit. 2011-02-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.transparency.cz/pdf/skripta.pdf>>.
22. LEITE, C.; WEIDMANN, J. Does Mother Nature Corrupt – Natural Resources, Corruption and Economic Growth. *IMF Working Paper* [online]. 1999, no. 85 [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/1999/wp9985.pdf>>.
23. MAURO, P. The Effects of Corruption on Investment, Growth and Government Expenditure. *IMF Working Paper* [online]. 1996, no. 98 [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/1996/wp0098.pdf>>.
24. *Methodology CPI*. [online]. Transparency International, 2009 [cit. 2011-02-24]. Dostupný z WWW: <http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/methodology>.

25. MEZINÁRODNÍ MĚNOVÝ FOND [on-line]. [cit. 2011-07-08]. Databáze dostupná z WWW: <<http://www.imf.org/external/data.htm#data>>.
26. *Mezinárodní protikorupční nástroje* [online]. CEVRO, 2007 [cit. 2010-02-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.cevro.cz/cs/cevrevue/aktualni-cislo-on-line/2007/3/194953-mezinarodni-protikorpucni-nastroje.html>>.
27. *O nás*. [online]. Transparency International, 2008 [cit. 2011-02-24]. Dostupný z WWW: <<http://old.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=2>>.
28. OECD [on-line]. [cit. 2011-07-08]. Databáze dostupná z WWW: <<http://stats.oecd.org/index.aspx?r=59529>>.
29. OTÁHAL, T. *Vývoj korupce v ČR v období transformace*. [online]. 2006, [cit. 2011-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/wp2006-14o.pdf>>.
30. PACHMAN, A. *Korupce v České republice*. [online]. 2006, [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://economicreview.com/HTM/archivio/37/cz/02.pdf>>.
31. SVĚTOVÁ BANKA [online], [cit. 2010-02-23]. Databáze dostupná z WWW: <<http://www.worldbank.cz/>>.
32. TANZI, V.; DAVOODI, H. Corruption, Growth and Public Finances. *IMF Working Paper* [online]. 2000, no. 00/182 [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp00182.pdf>>.
33. TANZI, V.; DAVOODI, H. Corruption, Public Investment, and Growth. *IMF Working Paper* [online]. 1997, no. 97/139 [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp97139.pdf>>.
34. *United Nations Convention against Corruption*. [online]. United Nations, 2011 [cit. 2011-07-07]. Dostupný z WWW: <http://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/Corruption_E.doc>.
35. WEI, S.-J.: Corruption in Economic Transition and Development: Grease or Sand? [online]. 2001, [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.karmayog.org/anticorruption/upload/914/Wei.pdf>>.
36. WEI, S.-J.: How Taxing is Corruption on International Investors. *NBER Working Paper Series* [online]. Cambridge MA, May 1997, no 6030 [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.nber.org/papers/w6030.pdf>>.
37. *Worldwide Governance Indicators*. [online]. World Bank, 2011 [cit. 2011-07-07]. Dostupný z WWW: <<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>>.
38. *Worldwide Governance Indicators*. [online]. World Bank, 2011 [cit. 2011-07-07]. Databáze dostupná z WWW: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_country.asp>.
39. ŽÁK, M. *Institucionální aspekty nové komparativní ekonomie (postavení ČR a SR v rámci EU)*. [online]. 2005, [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_ZakOstrava.pdf>.

Seznam zkratk

BPI	Bribery Payer Index (Index plátců úplatků)
CGRI	Corporate Governance Risk Index (ukazatel OECD)
CH	Černá Hora
CPI	Corruption Perception Index (Index vnímání korupce)
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
GCI	Global Competitiveness Index (Index společnosti WEF)
GFK	společnost provádějící výzkum trhu a veřejného mínění v ČR
GM	Governance Matters (ukazatel Světové banky)
HDP	hrubý domácí produkt
HNP	hrubý národní produkt
ICRG	International Country Risk Guide (ukazatel společnosti PRS Group)
IEF	Index of Economic Freedom (Index ekonomické svobody)
IKVR	Indexy korupce veřejných rozhodnutí
IMF	Mezinárodní měnový fond
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
OSN	Organizace spojených národů
PPP	parita kupní síly
SR	Slovenská republika
TI	Transparency International
TIC	Transparency International Česká republika
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar
V4	Země Visegrádské čtyřky
WEF	Světové ekonomické fórum
WGI	Worldwide Governance Indicators

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 24. srpna 2011

Renata Vykopalová

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

U Hřiště 1632, 768 61 Bystřice pod Hostýnem